

BM-RAPPORT 2011-

Toets natuurwetgeving Spijksedijk.

In het kader van de Flora- en faunawet, de
Ecologische hoofdstructuur en de
Natuurbeschermingswet

M.W. van den Hoorn & J.J. van Suijlekom 1 september 2011.

DEFINITIEF

Inhoud

1	Inleiding	6
1.1	Aanleiding	6
1.2	Doel	6
1.3	Leeswijzer	7
2	Wet- en regelgeving	8
2.1	Flora- en faunawet	8
2.2	Ecologische Hoofdstructuur	9
2.3	Natuurbeschermingswet 1998	10
3	Werkwijze	12
4	Plangebied en omgeving	13
4.1	Ligging van het plangebied	13
4.2	Bescherming van het plangebied	13
4.3	EHS Rivierengebied	15
4.4	Natura 2000-gebied De Gelderse Poort	16
5	Resultaten veld- en bronnenonderzoek	19
5.1	Flora en faunawetsoorten	19
5.2	Wezenlijke kenmerken en waarden EHS riviergebied	22
5.3	Habitatypen en soorten	23
6	Ingreep	28
7	Toetsing aan de Flora- en faunawet	29
7.1	Vaatplanten, amfibieën, reptielen, dagvlinders en overige ongewervelden	29
7.2	Zoogdieren	29
7.3	Vogels	30
7.4	Vissen	30
7.5	Libellen	30
8	Toetsing aan de kenmerkende waarden EHS	32
9	Toetsing aan de natuurbeschermingswet 1998	33
9.1	Habitatypen	33
9.2	Habitatsoorten	34
9.3	Broedvogels	34
9.4	Overige vogels	35
10	Conclusies en aanbevelingen	36
10.1	Flora- en faunawet	36
10.2	Toetsing aan de EHS	36
10.3	Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998	37
10.4	Samenvatting	37
11	Literatuur	38
Bijlage 1	Foto-impressie plangebied	40
Bijlage 2	Flora en Faunawet	42
Bijlage 3	Jaarrond beschermde vogels	46
Bijlage 4	Natura-2000	48

Bijlage 5	EHS Gelderland	50
Bijlage 6	Natura 2000-gebied Gelderse Poort	55

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Rijnwaarden is voornemens om voor het plangebied Spijksedijk het bestemmingsplan aan te passen. Daarnaast bestaat het voornemen om de huidige zandoverslag in te richten als haven. Het plangebied maakt deel uit van het Nationaal Landschap Gelderse Poort. Binnen dit nationaal landschap zijn verschillende delen aangewezen als Natura 2000-gebied. Enkele van deze Natura 2000-delen grenzen aan of liggen vlak bij het plangebied. Ook maakt een deel van het plangebied deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Volgens nationale en internationale regelgeving is het verplicht vóór een ingreep onderzoek te doen naar het eventuele voorkomen van beschermde flora en fauna.

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt het “nee, tenzij”-principe. Dit betekent, dat een bestemmingswijziging niet mogelijk is als daarmee wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Om de natuurwaarden binnen Natura 2000-gebieden te beschermen dient voor elke ingreep door middel van een voortoets bepaald te worden wat de mogelijke effecten van de ingreep zijn op de soorten en habitattypen waarvoor het betreffende Natura 2000-gebied is aangewezen. Als uit de voortoets blijkt, dat sprake is van mogelijk negatieve effecten dient in een aanvullende toetsing een effectbeoordeling plaats te vinden en is een vergunning nodig.

1.2 Doel

Door middel van deze toets natuurwetgeving worden de volgende vragen beantwoord:

- » Welke, middels de Flora- en faunawet beschermde flora en fauna komen (potentieel) voor in het plangebied?
- » Welke negatieve effecten kan de (potentieel) aanwezige beschermde flora en fauna ondervinden van activiteiten die voortvloeien uit de wijziging van het bestemmingsplan, en de aanleg van de haven?
- » Houden, gelet op de mogelijke negatieve effecten, de activiteiten die voortvloeien uit de wijziging van het bestemmingsplan, en de aanleg van de haven een overtreding van de Flora- en faunawet in?
- » Is er aanvullend onderzoek nodig naar de aanwezigheid van beschermde flora en fauna?
- » Wat is het effect van de activiteiten die voortvloeien uit de wijziging van het bestemmingsplan en de aanleg van de haven op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS?
- » Welke habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen komen in het plangebied en de nabije omgeving voor?
- » Wat is het effect van de activiteiten die voortvloeien uit de wijziging van het bestemmingsplan en de aanleg van de haven op de habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de wet en regelgeving die voor de toetsingen van belang zijn toegelicht. In hoofdstuk 3 worden werkwijze en inspanning beschreven, terwijl in hoofdstuk 4 een beschrijving van het plangebied volgt. In hoofdstuk 5 worden de resultaten van de flora- en faunainventarisatie gepresenteerd. De ingreep wordt in hoofdstuk 6 omschreven. Vervolgens zijn de mogelijke effecten van de ingreep gerelateerd aan de (potentiële) flora en fauna en getoetst aan de Flora- en faunawet (hoofdstuk 7), EHS (hoofdstuk 8) en natuurbeschermingswet 1998 (hoofdstuk 9). In hoofdstuk 10 zijn de conclusies en aanbevelingen opgenomen. Tevens is een korte literatuurlijst opgenomen (hoofdstuk 11).

2 Wet- en regelgeving

2.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en bundelt de bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen: Vogelwet 1936, Jachtwet, Natuurbeschermingswet (hoofdstuk V: soortenbescherming), Nuttige Dierenwet 1914 en Wet Bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten. De Flora- en faunawet beschermt in beginsel soorten. Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het "nee, tenzij"-principe). De wet erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen: iedereen moet 'voldoende zorg' in acht nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten (niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving.

Drie niveaus van bescherming

Op 23 februari 2005 is de "Algemene maatregel van Bestuur art. 75" van de Flora- en faunawet in werking getreden. De AmvB verdeelt alle beschermde soorten (met uitzondering van vogels) in drie groepen. De algemeen voorkomende beschermde soorten staan in Tabel 1, de overige beschermde soorten in Tabel 2, en de strikt beschermde soorten in Tabel 3. Voor vogelsoorten geldt een andere regeling.

Tabel 1

Voor soorten die zijn opgenomen in Tabel 1 geldt een algehele vrijstelling wanneer de werkzaamheden vallen onder:

- » bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw;
- » bestendig gebruik;
- » ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Een ontheffing dient te worden aangevraagd wanneer de werkzaamheden niet onder een van deze categorieën vallen en er een (te verwachten) negatief effect op de soorten uit Tabel 1 is. Deze aanvraag wordt door bevoegd gezag onderworpen aan een lichte toets. Toetsingscriteria daarbij zijn of de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding is, en of de activiteit een redelijk doel dient.

Tabel 2

De soorten zoals opgenomen in Tabel 2 zijn strenger beschermd. Hierbij geldt een vrijstelling mits gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Een ontheffing moet worden aangevraagd wanneer de werkzaamheden niet onder de bij Tabel 1 genoemde categorieën vallen of niet wordt gewerkt volgens een gedragscode. Deze aanvraag wordt, net als voor de soorten van Tabel 1 geldt, onderworpen aan een lichte toets.

Tabel 3

De soorten uit Tabel 3 zijn de zwaarst beschermde soorten. Ook wanneer werkzaamheden vallen

onder een van de bij Tabel 1 genoemde categorieën, geldt niet zonder meer een vrijstelling. Alleen bij bestendig beheer en onderhoud is een vrijstelling mogelijk wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Werkzaamheden die in een van de andere categorieën vallen en welke negatieve effecten op beschermde soorten (kunnen) hebben, zijn ontheffingsplichting. Voor het verstrekken van een ontheffing wordt deze onderworpen aan een zware toets wanneer:

- » er geen andere bevredigende oplossing voor de geplande activiteit is;
- » de geplande activiteit geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
- » er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang;

Bij soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn moet tevens sprake zijn van een van de volgende door de Habitatrichtlijn erkende belangen:

- » dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- » bescherming van flora en fauna;
- » openbare veiligheid.

Vogels

Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Flora- en faunawet beschermd. De Flora- en faunawet kent hierbij geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat bovendien om individuele broedgevallen. Van een beperkt aantal vogels is de nestlocatie het gehele jaar beschermd door de Flora- en faunawet (Bijlage 3).

Uitgebreide informatie over de Flora- en faunawet is opgenomen in Bijlage 2

2.2 Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een aaneengesloten netwerk van gebieden met de hoofdfunctie natuur, in 1988 in een planologische kernbeslissing globaal begrensd door het Rijk. De provincie heeft als taak dit rijksbeleid uit te voeren. Door Provinciale Staten is de EHS in het streekplan (1996 en 2005) nauwkeuriger begrensd. In juli 2009 is de EHS gedeeltelijk herbegrensd.

Ingrepen binnen de EHS

Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt het “nee, tenzij”-principe. Dit betekent, dat een bestemmingswijziging niet mogelijk is als daarmee wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Om te kunnen bepalen of sprake is van significante aantasting dient de initiatiefnemer onderzoek te verrichten om effecten in kaart te brengen. Bestemmingsplannen die leiden tot aantasting van wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS-natuur kunnen alleen door de provincie worden goedgekeurd als naast redenen van groot openbaar belang alternatieven ontbreken. Voorwaarde is, dat binnen het bestemmingsplan voorzieningen worden getroffen waarmee schade door mitigerende maatregelen wordt beperkt. Compensatie dient plaats te vinden in hetzelfde of in gekoppelde bestemmingsplannen.

Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland beschouwen een ruimtelijke ingreep waarvoor een bestemmingsplan moet worden aangepast als een significante aantasting van kernkwaliteiten en omgevingscondities wanneer deze kan leiden tot de volgende effecten:

- » Een vermindering van areaal en kwaliteit van bestaande natuur-, bos- en landschapselementen en gebieden die zijn aangewezen voor nieuwe natuur en agrarische natuur.
- » Een vermindering van de uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren in verbindingzones en tussen de verschillende leefgebieden in de overige delen van de EHS. In het bijzonder de vrije verplaatsing van herten en wilde zwijnen binnen het gehele bos- en natuurgebied van de Veluwe.
- » Een vermindering van de kwaliteit van het leefgebied van alle soorten waarvoor conform de Flora en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing vereist is en als zodanig worden genoemd in de AmvB Vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora en Faunawet.
- » Een vermindering van het areaal van de grote natuurlijke eenheden (aaneengeslotenheid).
- » Een belemmering voor het verloop van natuurlijke processen in de grote eenheden.
- » Een verstoring van de natuurlijke morfologie, waterkwaliteit, watervoering en verbondenheid met het landschap van HEN-wateren.
- » Een verandering van de grond- en oppervlaktewater-omstandigheden (kwaliteit en kwantiteit) die de voor de natuurdoeltypen gewenste grond- en oppervlaktewater situatie (verder) aantast.
- » Een verhoging van de niet gebiedseigen geluidsbelasting in stiltebeleidsgebieden en stiltegebieden (in geval de norm van 40 decibel wordt overschreden).

Uitgebreide informatie over de Gelderse EHS is opgenomen in Bijlage 2.

2.3 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 is per 1 oktober 2005 in werking getreden. Met deze wet beoogt men bescherming van gebieden die nationaal en internationaal van belang zijn. Naast bescherming van natuurmonumenten is ook de bescherming van gebieden die vanuit de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn zijn aangewezen in deze wet verankerd. Gezamenlijk vormen deze gebieden een Europees netwerk: Natura 2000. Uitgebreidere informatie over Natura 2000-gebieden is opgenomen in Bijlage 4.

Ingrepen en effecten

In de natuurbeschermingswet 1998 is bepaald, dat handelingen of projecten die mogelijk schadelijk invloed hebben op beschermde monumenten of Natura 2000-gebieden vergunningsplichtig zijn. Door middel van een habitattoets wordt bepaald of sprake is van effecten, en zo ja in welke mate dit is. Toetsing vindt plaats in drie fasen:

- » voortoets of oriëntatiefase;
- » verstorings- en verslechteringstoets (bij mogelijke negatieve, maar géén significant negatieve effecten);
- » passende beoordeling (kans op significant negatieve effecten).

Als uit de voortoets blijkt, dat sprake is van mogelijk negatieve effecten dient in een aanvullende toetsing een effectbeoordeling plaats te vinden en is een vergunning nodig. Het bevoegd gezag (de provincie en in sommige situaties LNV) verleent een vergunning onder strikte voorwaarden, waarbij met voldoende mitigerende en compenserende maatregelen de instandhoudingsdoelstellingen zijn gewaarborgd.

3 Werkwijze

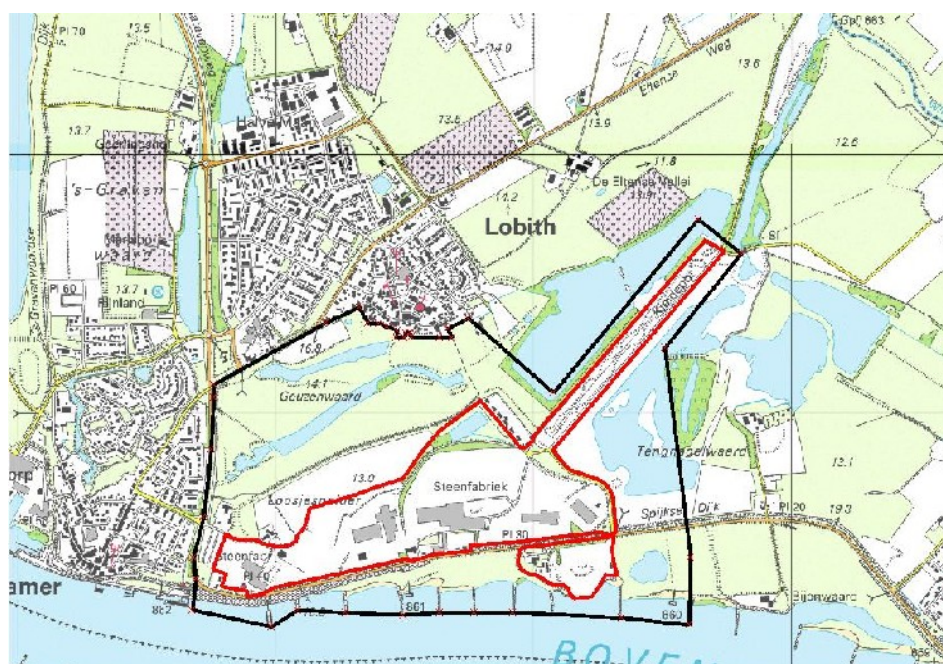
De volgende methoden zijn bij het onderzoek gebruikt:

1. Op de website www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx is de beschermingsstatus van het plangebied en zijn omgeving opgezocht.
2. Op 1, 5 en 16 juli 2010 is het plangebied en de directe omgeving door J.J. van Suijlekom bezocht. Daarbij zijn de in het plangebied en de directe omgeving aanwezige ruimtelijke structuren en habitats geïnventariseerd. De begrenzing van het onderzochte gebied is aangegeven in Figuur 1.
3. Door middel van literatuuronderzoek is gekeken welke beschermde flora en fauna in de ruime omgeving van het plangebied recentelijk zijn waargenomen. Daarbij is gebruik gemaakt van de meest recente verspreidingsatlassen van flora- en faunagroepen (al dan niet *online*) en voor zoogdieren ook van de literatuurlijst op www.zoogdiervereniging.nl. Voorts is gezocht naar onderzoeksrapporten via Google en is gebruikgemaakt van de websites waarneming.nl en telmee.nl
4. Aan de hand van het veldbezoek en de geraadpleegde literatuur is op basis van *expert judgement* een inschatting gemaakt over welke beschermde flora en fauna met bijbehorende functies mogelijk in het plangebied en de directe omgeving kunnen voorkomen. Tevens is een inschatting gemaakt over het aanwezig zijn van wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS, en het voorkomen van de habitattypen, habitatsorten en vogels waarvoor het Natura 2000-gebied Gelderse Poort is aangewezen. Op 17 juni 2011 is middels een vegetatiekartering aanvullend onderzoek verricht naar de aanwezigheid van habitattypen.
5. In samenspraak met de opdrachtgever is de ingreep in kaart gebracht en omschreven.
6. Op basis van de beschreven ingreep is een inschatting gemaakt of een negatief effect op de (potentieel) aanwezige beschermde soorten en functies, wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS of de habitattypen, habitatsorten en vogels redelijkerwijs te verwachten is. Voor het beoordelen van de effecten op de habitattypen, habitatsorten en vogels is gebruik gemaakt van de effectenindicator (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspxsubj=effectenmatrix>)
7. Uiteindelijk zijn de mogelijke negatieve effecten getoetst aan de Flora- en faunawet, de regelgeving omtrent de EHS en de natuurbeschermingswet 1998.

4 Plangebied en omgeving

4.1 Ligging van het plangebied

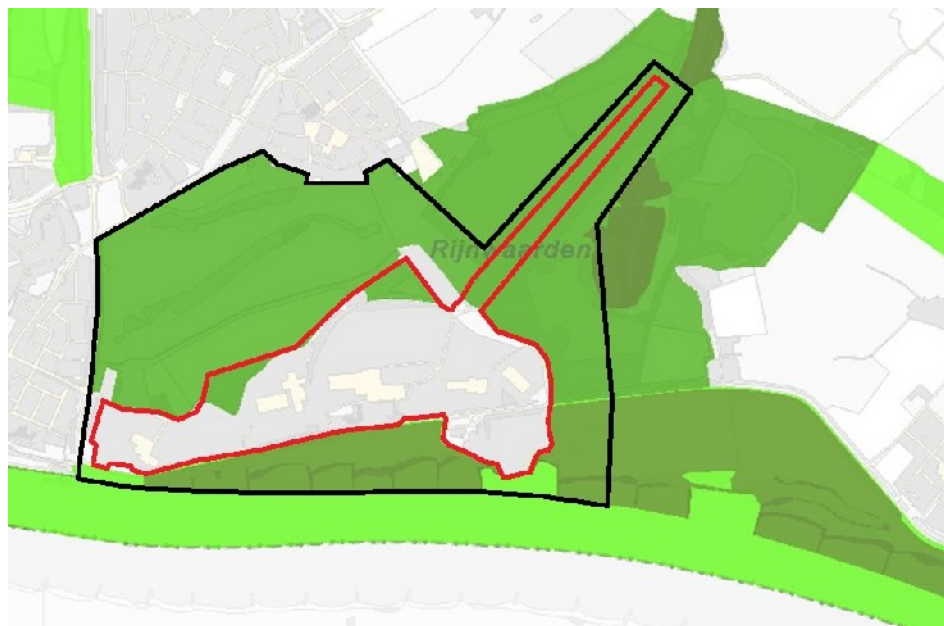
Het plangebied is gelegen aan de Spijksedijk in de gemeente Rijnwaarden in de provincie Gelderland. In figuur 1 is de begrenzing van het plangebied, en het door de provincie Gelderland voorgestelde onderzoeksgebied weergegeven. Het plangebied wordt aan de zuidzijde begrensd door de Spijksedijk en de Boven-Rijn, aan de westzijde door stedelijk gebied, aan de noordzijde door weilanden en water, en aan de oostzijde door water en zandafgravingen. In totaal heeft het plangebied een oppervlakte van # hectare.

Figuur 1. Ligging van plangebied Spijksedijk met de begrenzing in rood aangegeven. Het door de provincie Gelderland opgedragen onderzoeksgebied is met zwart weergegeven. © Topografische Dienst Kadaster, Emmen 2011.

4.2 Bescherming van het plangebied

Het plangebied en omgeving zijn onderdeel van het Nationaal Landschap Gelderse Poort. Een deel van het plangebied maakt deel uit van de EHS. In de nabijheid van het plangebied liggen enkele delen van het Natura 2000-gebied Gelderse Poort. In Figuur 2 is de ligging van het plangebied en het onderzoeksgebied ten opzichte van de EHS en de Natura 2000-onderdelen weergegeven. De EHS binnen de provincie Gelderland is in drie verschillende functies verdeeld, te weten: natuur, verweven en ecologische verbindingszone. De EHS gebieden ten zuiden van de Spijksedijk hebben de functie verweven. De EHS gebieden die gelegen zijn ten noorden van de Spijksedijk hebben de functie natuur.

Figuur 2: Ligging van het plan- en onderzoeksgebied ten opzichte van de EHS (lichtgroen en middelgroen) en de Natura 2000-onderdelen (donkergroen).

4.3 EHS Rivierengebied

Het plangebied valt binnen de EHS Rivierengebied. Voor de EHS in het Rivierengebied zijn de volgende kernkwaliteiten opgesteld:

- » De rivier met zijn bijbehorende dynamiek en morfologie, als bron van natuurlijke processen, en als as van een keten natuurterreinen en natuurlijke cultuurlandschappen in de uiterwaarden en de daarbij behorende bijzondere natuur, zoals rivierduinen, stroomdalgraslanden, natte schraalgraslanden, hardhoutoibos en nevengeulen.
- » De relatie tussen open voedselrijke foerageergebieden en rustgebieden (open water) voor overwinterende en doortrekkende ganzen, eenden en andere watervogels.
- » Het Rijk van Nijmegen als samenhangend geheel van bossen en natuurterreinen met zeer gevarieerde overgangen naar de omringende rivierkleigronden (Ooijpolder) met de bij deze overgangen behorende natuur met onder andere bronnen en bronbeekjes.
- » De uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren die De Gelderse Poort en het Rijk van Nijmegen herbergen door de centrale ligging in het Europese natuurnetwerk met verbindingen naar de Veluwe en Oostvaardersplassen, het Reichswald en de Eiffel, het bovenstroomse en benedenstroomse (Duitse) rivierengebied en de bosgebieden in het Limburgs-Duitse grensgebied.
- » De Nieuwe Hollandse Waterlinie als samenhangend en herkenbaar geheel van moerasgebieden en open (weidevogel)graslanden.
- » Het samenhangende geheel van Linge en natuurgebied en landgoederen langs de Linge in het westelijk rivierengebied.
- » De combinatie van gedempte rivierdynamiek en kwel in het Rijnstrangengebied met als resultaat een gevarieerd rietmoeras met bijzondere soorten als moerasvogels en waterspitsmuis.
- » De verbinding tussen het Maas- en het Rijnecosysteem in Fort Sint Andries.

- » Het open, grazige en natte karakter van binnen- en buitendijkse weidevogel- en ganzengebieden.

Voor de gehele EHS in Gelderland gelden de volgende kernkwaliteiten:

- » De landschappelijke verwevenheid van natuur, bos en landschapselementen met cultuurgronden.

4.4 Natura 2000-gebied De Gelderse Poort

De Gelderse Poort omvat een omvangrijk rivierenlandschap ten oosten van Nijmegen en Arnhem in de stroomdalen van Waal, Rijn en Oude Rijn. Het gebied, dat ingeklemd ligt tussen twee stuwwallen, omvat zowel uiterwaarden als binnendijs polderland. De afwisseling van open water, moerassen, slikoever, ruigten, wilgenbossen en diverse typen grasland, waaronder stroomdalgrasland op hooggelegen ruggen en dijken, vertaalt zich in een groot aantal habitattypen en soorten. Het is een belangrijk broedgebied voor moerasvogels en voor vogels van waterrijke gebieden en natte graslanden, en tevens een belangrijk rust- en foerageergebied voor eenden en ganzen. Een uitgebreide gebiedsbeschrijving is opgenomen in Bijlage 6.

Kernopgaven

Voor het Natura 2000-gebied Gelderse Poort zijn de volgende kernopgaven opgegeven:

- » Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen en essen-iepenbossen) *H91E0_A en *H91E0_B uitbreiden mede ten behoeve van bever H1337.
- » Kwaliteitsverbetering en uitbreiding rietmoeras met de daarbij behorende broedvogels (roerdomp A021, grote karekiet A298), aangevuld met noordse woelmuis *H1340.
- » Kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden *H6120, glanshaver- en vossestaartheooilanden (glanshaver) H6510_A.

Aangewezen habitattypen, -soorten, broedvogels en overige vogels

In de Tabellen 1, 2 en 3 staan habitattypen, – soorten, broedvogels en overige vogels waarvoor het Natura 2000-gebied de Gelderse Poort is aangewezen.

Tabel 1: De habitattypen waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen.

Code	Naam	SVI Landelijk	Doelstelling Oppervlak	Doelstelling Kwaliteit
H3150	Meren met krabbenscheer	-	=	>
H3270	Slikkige rivieroever	-	>	>
H6120	*Stroomdalgraslanden	--	>	>
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	+	=	=
H6430C	Ruigten en zomen (droge bosranden)	-	=	=
H6510A	Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (glanshaver)	-	>	>
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	-	>	>
H91F0	Droge hardhoutoibossen	--	>	>

Verklaring gebruikte symbolen en afkortingen: SVI landelijk Landelijke Staat van Instandhouding; -- zeer ongunstig; - matig ongunstig; + gunstig; = behouds-doelstelling; > verbeter- of uitbreidingsdoelstelling.

Tabel 2: De habitatsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen.

Code	Naam	SVI Landelijk	Doelstelling Oppervlak	Doelstelling Kwaliteit	Draagkracht aantal paren
H1095	Zeeprik (<i>Petromyzon marinus</i>)	-	>	>	>
H1099	Rivierprik (<i>Lampetra fluviatilis</i>)	-	>	>	>
H1102	Elft (<i>Alosa alosa</i>)	--	=	=	>
H1106	Zalm (<i>Salmo salar</i>)	--	=	=	>
H1134	Bittervoorn (<i>Rhodeus amarus</i>)	-	=	=	=
H1145	Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)	-	>	>	>
H1149	Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)	+	=	=	=
H1163	Rivierdonderpad (<i>Cottus gobio s.l.</i>)	-	=	=	=
H1166	Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)	-	=	=	=
H1318	Meervleermuis (<i>Myotis dasycneme</i>)	-	=	=	=
H1337	Bever (<i>Castor fiber</i>)	-	=	=	>

Tabel 3: De broedvogelsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen.

Code	Naam	SVI Landelijk	Doelstelling Oppervlak	Doelstelling Kwaliteit	Draagkracht aantal paren
A004	Dodaars (<i>Tachybaptus ruficollis</i>)	+	=	=	40
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	+	=	=	230
A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)	--	>	>	20
A022	Woudaapje (<i>Ixobrychus minutus</i>)	--	>	>	20
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)	--	>	>	10
A122	Kwartelkoning (<i>Crex crex</i>)	-	>	>	40
A197	Zwarte Stern (<i>Chlidonias niger</i>)	--	>	>	150
A229	Ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>)	+	=	=	10
A249	Oeverwaluw (<i>Riparia riparia</i>)	+	=	=	420
A272	Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)	+	=	=	80
A298	Grote karekiet (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	--	>	>	40

Tabel 4: De overige vogelsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen.

Code	Soort	SVI Landelijk	Doelstelling Oppervlak	Doelstelling Kwaliteit	Draagkracht aantal Individuen
A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)	-	=	=	180
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	+	=	=	320
A037	Kleine Zwaan (<i>Cygnus bewickii</i>)	-	=	=	3
A038	Wilde Zwaan (<i>Cygnus cygnus</i>)	-	=	=	2
A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)	+	= (<)	=	10600
A043	Grauwe Gans (<i>Anser anser</i>)	+	= (<)	=	2500
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)	+	= (<)	=	2600
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)	+	=	=	140
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)	-	=	=	410
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)	-	=	=	40
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)	+	=	=	170
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)	--	=	=	250
A068	Nonnetje (<i>Aythya ferina</i>)	-	=	=	10
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)	-	=	=	2000
A142	Kievit (<i>Vanellus vanellus</i>)	-	=	=	2500
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)	--	=	=	70
A160	Wulp (<i>Numenius arquata</i>)	+	=	=	360

=(<) Achteruitgang ten gunste van ander habitatype of soort toegestaan.

5 Resultaten veld- en bronnenonderzoek

5.1 Flora en faunawetsoorten

Op basis van de aanwezige habitats is een inschatting gemaakt welke in de Flora- en fauna wet beschermde soorten mogelijk in het plangebied voorkomen. Aangezien de beoogde bestemmingsplanwijziging en geplande haven in de categorie ruimtelijke ontwikkeling valt, wordt in dit hoofdstuk van soorten uit tabel 2 en 3 een beoordeling gemaakt.

Vaatplanten

Gedurende de veldbezoeken werden er in en rond het plangebied geen beschermde vaatplanten aangetroffen. Niemijer et.al. (2008) beschrijft onder andere de actuele ontwikkeling van beschermde en bedreigde flora sinds 2004. Volgens deze rapportage zijn er geen beschermde soorten uit het planbied en de nabije omgeving gemeld. Wel meldt het rapport het voorkomen van veldsalie (*Salvia pratensis*) van de zuidoever van de Boven-Rijn (Duitsland) en nabij het dorp Tolkamer. Nader onderzoek in Waarneming.nl bevestigt het ontbreken van beschermde vaatplanten in buurt van het plangebied. Wel wordt er melding gemaakt van een vondst van wilde marjolein (*Origanum vulgare*) uit 2003, ver buiten het plangebied, maar nog wel in het in figuur 1 aangegeven studiegebied.

Zoogdieren

Grondgebonden zoogdieren

Uit de rapportage van Calle et al. (2008) blijkt dat in in de (zeer ruime) omgeving van het plangebied mogelijk waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) en bever (*Castor fiber*) voorkomen. De waterspitsmuis is nog niet bevestigd voor maar komt mogelijk voor in de ten noorden van het plangebied gelegen Rijnstrangen. Niewold (2009) meldt in de nabijheid van het plangebied twee beverfamilies.

Vleermuizen

Het plangebied en met name het studiegebied is geschikt als foerageergebied voor een groot aantal soorten vleermuizen. Lijnvormige elementen zijn aanwezig, waarmee vliegrouetes van vleermuizen niet kunnen worden uitgesloten. Enkele gebouwen hebben een spouwmuur en dakpannen, tevens zijn schoorstenen aanwezig, zodat verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen mogelijk aanwezig zijn. In het plangebied en onderzoeksgebied zijn diverse holle bomen aanwezig. In Tabel 5 is weergegeven welke combinatie van soorten en functies mogelijk voorkomt.

Daarnaast kan de Boven-Rijn voor enkele soorten dienen als migratieroute. Hierover is nog zeer weinig bekend.

Tabel 5. De potentieel voorkomende soorten vleermuizen en functies in plangebied en studie gebied.

	Zomerverblijfplaats	Kraanverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Vlegroute	Foerageergebied
Gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	x	x	x	x	x	x
Ruige dwergvleermuis (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	x		x	x	x	x
Rosse vleermuis (<i>Nyctalus lasiopterus</i>)	x	x	x	x	x	x
Laatvlieger (<i>Eptesicus serotinus</i>)	x	x	x	x	x	x
Gewone grootoorvleermuis (<i>Plecotus auritus</i>)	x	x	x	x	x	x
Watervleermuis (<i>Myotis daubentonii</i>)	x	x	x	x	x	x
Baardvleermuis (<i>Myotis mystacinus</i>)	x				x	x
Brandt's vleermuis (<i>Myotis brandtii</i>)	x	x			x	x

Marterachtigen

Uit de rapportage van Calle *et al.* (2008) blijkt dat in de omgeving van het plangebied geen beschermde marterachtige voorkomen. Ook zijn er tijdens de veldbezoeken geen sporen van marterachtigen aangetroffen.

Eekhoorn

In het plangebied en omgeving zijn geen nesten van de eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) aangetroffen. De kans is derhalve redelijkerwijs uitgesloten dat deze soort in het plangebied aanwezig is.

Vogels

Vogels met vaste rust- en/of verblijfplaatsen zijn tijdens het veldbezoek niet in het plangebied en het studiegebied aantreffen. Ook Majoor *et al.* (2008) maakt in 2007 geen melding van vogelnesten van jaarrondbeschermde soorten uit het plangebied en studiegebied.

Amfibie n

Calle *et al.* (2008) meldt dat de kamsalamander (*Triturus cristatus*) vrij veel voorkomt in de Gelderse poort. Op de door RAVON in 2010 gepubliceerde verspreidingskaarten wordt de kamsalamander niet voor het plan- en studiegebied gemeld. De kamsalamander is echter wel een soort van het rivierengebied en het voorkomen van deze soort in visvrije poelen in het studiegebied kan niet worden uitgesloten. Volgens Calle *et al.* (2008) komt de rugstreeppad veel voor in de Gelderse poort. Op de verspreidingskaarten van RAVON wordt de soort niet uit het plan- en studiegebied gemeld, maar wel uit

aangrenzende uurhokken. Voorkomen van deze soort uit het studiegebied kan niet worden uitgesloten. Kurtsjens *et al.* (2004) maken voor de Gelderse poort ook nog melding van de poelkikker (*Rana lessonae*). Calle *et al.* (2008) noemt de soort echter niet voor de Gelderse poort en ook de verspreidingskaart van RAVON uit 2010 meldt de soort niet uit het plan- en studiegebied.

Reptielen

Uit de Gelderse Poort zijn bekend de hazelworm (*Anguis fragilis*) en de ringslang (*Natrix natrix*) (Calle *et al.* (2008). Voor het voorkomen van de hazelworm ontbreken binnen het plan – en studiegebied echter de geschikte habitats. Ook op de verspreidingskaart van RAVON uit 2010 ontbreekt de soort uit de buurt van het studie- en plangebied. Van de ringslang wordt sinds 2004 vermoed dat ze in de Rijnstrangen voorkomt. Op de site <http://www.geldersepoort.net> is een foto gepubliceerd van een ringslang die door een rattenvanger is gefotografeerd in de Rijnstrangen. Deze melding is nog niet terug te vinden op de verspreidingskaarten van RAVON. Gezien de recente vestiging is de kans klein dat de ringslang nu al in het studiegebied voorkomt. Vanwege het ontbreken van geschikte habitats is het voorkomen van de ringslang in het plangebied uitgesloten.

Vissen

Van beschermde vissen die in stagnante wateren voorkomen te weten: bittervoorn (*Rhodeus amarus*), kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*) en meerval (*Silurus glanis*) zijn volgens de verspreidingskaarten van RAVON geen meldingen bekend uit het plan- en studiegebied. De bittervoorn is zeer algemeen in de Gelderse poort en de kleine modderkruiper is bekend uit de Rijnstrangen (van Kessel *et al.* 2009). Gezien de in het studiegebied aanwezige wateren is het niet uitgesloten dat alle vier de genoemde soorten hier aanwezig zijn. Vanwege het ontbreken van stagnante wateren binnen het plangebied worden deze soorten hier niet verwacht.

In de Boven-Rijn kunnen meerval, rivierdonderpad (*Cottus gobio s.l.*) en rivierprik (*Lampetra fluviatilis*) worden verwacht. De rivierdonderpad houdt zich op tussen stortsteen en ander in het water liggende beschuttingbiedende structuren. De meerval vind beschutting in holle oevers en in het waterhangende bomen. De rivierprik gebruikt de rivier waarschijnlijk alleen als migratieroute. De te verwachten migratieroutes liggen niet tussen de kribben en dus buiten het plan- en studiegebied. Genoemde soorten uit de rivier worden voor het plangebied niet gemeld in de verspreidingskaarten van RAVON, maar dit is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat dit deel van de rivier niet goed is geïnventariseerd.

Libellen en dagvlinders

Calle *et al.* (2008) meldt voor de Gelderse poort rouwmantel (*Nymphalis antiopa*) en keizersmantel (*Argynnis paphia*). Beide soorten zijn in 2006 waargenomen. Beide soorten hadden een invasiejaar in 2006 en de waarnemingen betreffen dan ook geen standvlinders. Het voorkomen van beschermde libellen en standvlinders worden gezien het ontbreken van voor libellen en dagvlinders aantrekkelijke habitats in het plan- en studiegebied (voedselarm water en geschikte vegetatie) ook niet verwacht. Een uitzondering is de rivierrombout. Deze rivierbewonende libel wordt de laatste jaren algemener en maakt gebruik van zandige strandjes tussen kribben om uit te sluipen. Aangezien dit habitat in het studiegebied aanwezig is, kan het voorkomen van deze soort niet worden uitgesloten.

Overige ongewervelden

Gezien het ontbreken van voor overige ongewervelden aantrekkelijke habitats in het plangebied (oude eiken, voedselarm water) kan het voorkomen van beschermde overige ongewervelden redelijkerwijs worden uitgesloten.

5.2 Wezenlijke kenmerken en waarden EHS riviergebied

Drie delen van het plangebied vallen binnen de EHS. Het oostelijke deel is op de stafkaarten aangeduid als het kleidepot en is nu in gebruik als opslaglocatie voor onder andere zand. Dit deel bevat geen wezenlijke kenmerken en waarden van het EHS- rivierengebied. Het meest westelijke deel bestaat uit een sterk vergraven terrein, dat eveneens gedeeltelijk dienst doet als depot. Het centrale deel is een niet bebouwd gedeelte met een plasje in het midden en kan worden aangemerkt als een voedselrijk foerageergebied en rustgebied (open water) voor overwinterende en doortrekkende ganzen, eenden en andere watervogels. Daarnaast hoort het bij het open, grazige en natte karakter van binnen- en buitendijkse weidevogel- en ganzengebieden.

Het studiegebied buiten het plangebied bevat duidelijke onderdelen van de onderstaande kernkwaliteiten van het EHS rivierengebied.

- » De rivier met zijn bijbehorende dynamiek en morfologie, als bron van natuurlijke processen, en als as van een keten natuurterreinen en natuurlijke cultuurlandschappen in de uiterwaarden en de daarbij behorende bijzondere natuur, zoals rivierduinen, stroomdalgraslanden, natte schraalgraslanden, hardhoutoibos en nevengeulen.
- » De relatie tussen open voedselrijke foerageergebieden en rustgebieden (open water) voor overwinterende en doortrekkende ganzen, eenden en andere watervogels.
- » De uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren die De Gelderse Poort en het Rijk van Nijmegen herbergen door de centrale ligging in het Europese natuurnetwerk met verbindingen naar de Veluwe en Oostvaardersplassen, het Reichswald en de Eiffel, het bovenstroomse en benedenstroomse (Duitse) rivierengebied en de bosgebieden in het Limburgs-Duitse grensgebied.
- » De combinatie van gedempte rivierdynamiek en kwel in het Rijnstrangengebied met als resultaat een gevarieerd rietmoeras met bijzondere soorten als moerasvogels en waterspitsmuis.
- » Het open, grazige en natte karakter van binnen- en buitendijkse weidevogel- en ganzengebieden.

5.3 Habitattypen en soorten

Habitattypen

Algemeen (Citaat Ontwerpbesluit Gelderse Poort)

Het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) komt verspreid voor. Het gaat om voorkomens met watergentiaan, witte waterlelie en gele plomp en ondergedoken grootbladige fonteinkruiden (binnendijks). De vorm met krabbenscheer is zeldzaam (alleen in Rijnstrangen). Het zwaartepunt van de verspreiding van habitatype slikkige rivieroever (H3270) ligt langs de Waal en vooral in de Erlecomse Waard, een onbekade uiterwaard. Andere belangrijke locaties zijn Millingerwaard (kleien zandwinputten), Gendtse Polder (Vossengat), Klompenwaard, Lentse Waard en Oude Waal bij Nijmegen. In de Rijnstrangen gaat het om plekken waar klei wordt gewonnen (zoals Kleine Gelderse Waard) en plaatselijk langs open strangen (Jezuïetenwaai, Oude Waal bij de Bijland). *Stroomdalgraslanden (H6120) liggen voor een groot deel buitendijks, op oeverwallen en rivierduinen in het winterbed van Waal en Rijn. Ook op enkele oude dijken is stroomdalgrasland aanwezig. Belangrijke deelgebieden met wat grotere aaneengesloten oppervlakten: dijken en percelen in de omgeving van Tolkamer (Bijlanddijk, Helikopterveldje en talud van haven), de Millingerwaard (oeverwallen en rivierduinen), de Klompenwaard (Fort Pannerden en oeverwal), de Erlecomse Waard (oeverwal) en de Bizonbaai (oeverwal). Kleinere voorkomens liggen in de Gendtse Polder, de Bemmelse Polder en de Lentse Waard. Het habitatype ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) komt verspreid door het hele gebied voor, veelal binnendijks maar ook op minder dynamische buitendijkse plekken. Zwaartepunt van het voorkomen ligt aan de randen van binnendijkse plassen en moerassen (oude kleiputten, verlandende strangen, kolken). Belangrijke binnendijks gelegen plekken met dit subtype zijn Rijnstrangen, Groenlanden, Ooijse Graaf en het Meertje. Buitendijks komt het o.a. voor in de Gendtse en Bemmelse Polder, de Kekerdomse en Millingerwaard en rond de Oude Waal bij Nijmegen. Ook een ander subtype *droge bosranden* (H6430C) is aanwezig langs randen van en op open plekken in droog hardhoutoobos aanwezig (Colenbrandersbos) en langs bosranden en tussen struweel op droge oeverwallen (Millingerwaard, Erlecomse oeverwal, rond de Bizonbaai). Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (H6510A) komen in het gebied voornamelijk voor op hellingen van winterdijken zoals in de Ooijpolder op grote delen van de bandijk van Nijmegen tot Millingen. Op de dijken aan de noordzijde van de Waal komt het ook voor, zij het meer fragmentarisch. De Bijlanddijk is eveneens een goed voorbeeld van dit habitatype. Op kleinere schaal en vaak in mozaïek met andere habitattypen komt het ook voor in lager gelegen delen van de uiterwaarden en op zomerkades in uiterwaarden die agrarisch worden beheerd. Van het habitatype vochtige alluviale bossen, *zachtouthoobossen* (H91E0) komen buitendijks langs de Waaltak aaneengesloten complexen voor in de Kekerdomse en Millingerwaard en wat kleinere en meer verspreide bossen en bosjes in de Erlecomse Waard, bij de Kaliwaal, de Oude Waal/Stadswaard, in de Gendtse en Bemmelse Polder en de Klompenwaard. Langs de Rijn gaat het vooral om bossen en bosjes in de Lobberdensche Waard. Ook binnendijks zijn zachtouthoobossen aanwezig, met name langs de Rijnstrangen en in de Groenlanden, in de Ooijse Graaf en de Jonkmanshof. Het voorkomen van droge hardhoutoobossen (H91F0) is beperkt tot het Colenbrandersbos in de Millingerwaard.

In de nabijheid van het plangebied

Ter hoogte van de huidige zandoverslag is op 17 juni 2011 een detailkartering uitgevoerd.

Er zijn vier habitattypen aangetroffen:

H6510 'Glanshaverhooilanden', H6120 'Stroomdalgraslanden', H91E0 'Vochtige alluviale bossen (*Salicion albae*)', H3270 'Slikkige rivieroeveren'. In figuur 4 op de volgende pagina is daarvan de verspreiding opgenomen. Het zijn allen typen, waarvoor het Natura 2000-gebied de Gelderse poort voor is aangewezen.

Daarnaast zijn in een Dauwbraamstruweel ook soorten aangetroffen die kenmerkend zijn voor Habitattype H6430A 'Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones' (*Filipendulion*). In een aangrenzend stuk struweel, zijn ook soorten van Habitattype H6120 gevonden.

De meeste habitattypen liggen langs de Rijn, buiten de begrenzing van het overslagterrein en het bedrijventerrein. Het gaat om taluds van de Rijn met basaltsteen, een zandige en grindrijke oever en een stuk bos grenzend aan deze zandige oever. Alleen H6510 ligt tussen beide terreinen in. Het betreft een zandig wallichaam.

De kenmerkende soorten van H6510 zijn glanshaver, kleine ooievaarsbek en gewoon duizendblad. Daarnaast komen ook soorten voor als heermoes, klein streepzaad, boerenwormkruid, roodzwenkgras en langbaardgras. Type H6120 kenmerkt zich door echte kruisdistel en kattendoorn. Daarnaast zijn ook wit vetkruid, dauwbraam, echt bitterkruid en muurpeper gevonden. Van habitattype H91E0 zijn schietwilg en zwarte populier kenmerkende vastgestelde soorten. De voor H3270 meest typerend vastgestelde vaatplant is rode ganzenvoet. Van die vegetatie is een vegetatie-opname gemaakt. Hieronder zijn daarvan de resultaten opgenomen.

H3270

Amersfoortcoördinaten: 206306-429322

breedte opname: 1 m

lengte opname: 2 m

hoogte kruidlaag: 20 cm

bedekking kruidlaag: 30%

omschrijving opnamelocatie: grindrijke en zandige oever van de Rijn

soorten: bijvoet (2), melganzenvoet (2), perzikkruid (1), boerenwormkruid (1), kleine klaver (5), rode ganzenvoet (3), zeepkruid (2), middelste teunisbloem (6) en zwarte mosterd (2).

Tussen haakjes staat de abundantie volgens de cijfercode van Braun-Blanquet. Deze is hieronder uitgelegd.

cijfer-code	originele Br.Bl.-code	bedekking/aantal
1	r	< 5%, 1 exemplaar
2	+	< 5%, 2-5 exemplaren
3	1	< 5%, 6-50 exemplaren
4	2m	< 5%, > 50 exemplaren
5	2a	5-12%, willekeurig aantal exemplaren
6	2b	13-25%, willekeurig aantal exemplaren
7	3	26-50%, willekeurig aantal exemplaren
8	4	51-75%, willekeurig aantal exemplaren
9	5	76-100%, willekeurig aantal exemplaren

Figuur 3. Cijfercodes van Braun-Blanquet.

Figuur 4. Aangetroffen habitats in de nabijheid van de zandoverslag.

Habitatsoorten

Het voorkomen van de habitatsoorten die ook beschermd zijn middels de Flora- en faunawet te weten: rivierprik, bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad, kamsalamander en bever is al beschreven in paragraaf 5.1. Volgens de Zoogdiervereniging valt het plan- en studiegebied buiten de verspreiding van de meervleermuis (Limpens *et al.* 2010). De Elft (*Alosa alosa*) wordt in Nederland beschouwd als uitgestorven. Rivierprik en zalm (*Salmo salar*) gebruiken de Boven-Rijn alleen als migratieroute.

Broedvogels

Majoor *et al.* (2008) geeft een overzicht van de aantallen broedvogels die in het Natura 2000-gebied 'Gelderse Poort' zijn aangetroffen. Daarnaast wordt er per soort een verspreidingskaart gepresenteerd

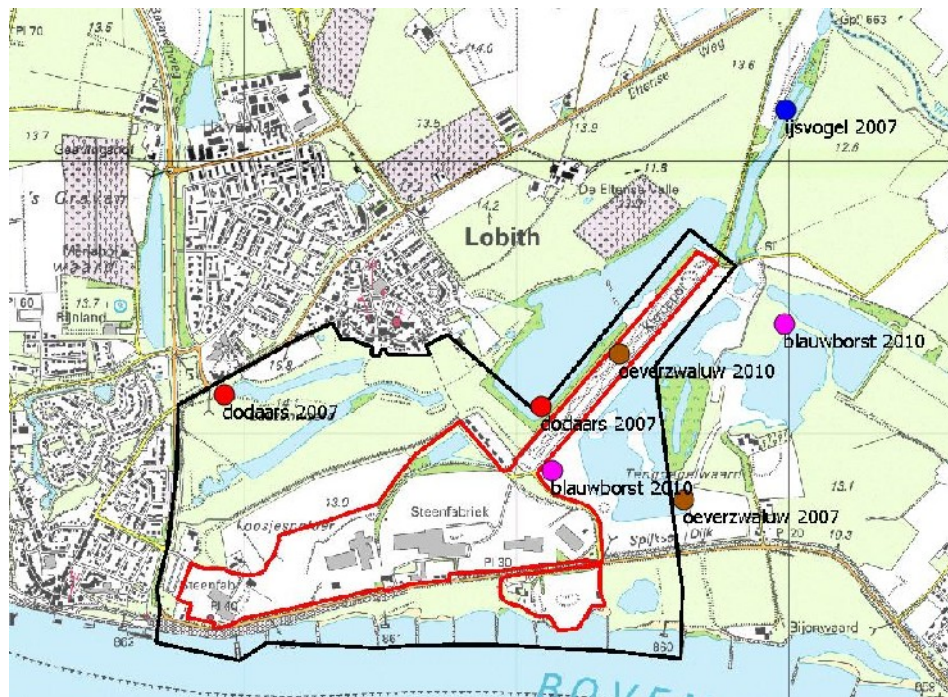
van de broedgevallen in 2007. Van de elf broedvogels waarvoor het natura 2000-gebied 'Gelderse Poort' is aangewezen zijn in Tabel 6 de aantallen opgenomen die volgens Majoor et al. (2008) in de periode 2002-2007 zijn waargenomen.

Tabel 6: Aantallen (niet paren) broedvogels die in de gehele Gelderse Poort in de periode 2002-2007 zijn waargenomen.

Soort	Aantallen 2002-2007
Dodaars	29-64
Aalscholver	135-225
Roerdomp	0-8
Woudaapje	0-4
Porseleinhoen	0-4
Kwartelkoning	0-26
Zwarte Stern	121-145
IJsvogel	16-27
Oeverzwaluw	279-544
Blauwborst	87-135
Grote karekiet	6-12

Alleen dodaars, oeverzwaluw en ijsvogel zijn voor 2007 in de buurt van het plangebied broedend gemeld. Onderzoek in waarneming.nl leverde voor blauwborst en oeverzwaluw nog twee extra mogelijke broedlocaties op. De blauwborst werd in 2010 baltsend waargenomen en van de oeverzwaluw werd in 2009 een (tijdelijke) kolonie van 20-30 nesten ontdekt. In figuur 3 is een gecombineerd verspreidingskaartje van genoemde bronnen weergegeven. Voor de overige broedvogels is, door het ontbreken van grote rietvelden, geschikte bomen, uitgestrekte moerassen en kruidenrijke hooilanden, in het plan- en studiegebied geen geschikt habitat aanwezig.

Figuur 5. Broedgevallen of balsende broedvogels, waar voor Natura 2000-gebied Gelderse Poort is aangewezen. © Topografische Dienst Kadaster, Emmen 2011.

Niet broedvogels

Van de niet broedvogels waarvoor het Natura 2000-gebied Gelderse Poort is aangewezen is in waarneming.nl opgezocht in hoeverre er waarnemingen van de deze soorten zijn binnen het studiegebied. Hieruit blijkt dat het plangebied en zijn directe omgeving voornamelijk wordt gebruikt door de algemenere soorten. In Tabel 7 is weergegeven welke soorten uit het studiegebied bekend zijn. Opgemerkt moet worden dat er in waarneming.nl er slechts gegevens van de afgelopen jaren zijn opgenomen en van slechts een beperkt aantal gebruikers afkomstig is.

Tabel 7: Alle voor het studiegebied gemelde niet broedvogels waarvoor het Natura 2000-gebied Gelderse Poort is aangewezen.

Soort	Gemeld uit studiegebied
Fuut	ja
Aalscholver	ja
Kleine Zwaan	nee
Wilde Zwaan	nee
Kolgans	ja
Grauwe Gans	ja
Smient	ja
Krakeend	ja
Wintertaling	nee
Pijlstaart	nee
Slobeend	ja
Tafeleend	ja
Nonnetje	nee
Meerkoet	ja
Kievit	ja
Grutto	nee
Wulp	nee

6 Ingreep

In deze fase van het onderzoek zijn de exacte ingrepen nog niet bekend. In de onderstaande tabel zijn de wensen weergegeven van de bedrijven.

Tabel 8: Overzicht van de wensen van de afzonderlijke bedrijven.

Bedrijf	Toekomstige wensen
Mulder salicy	Oefenlocatie brandweer van circa 5.000 m ² , met daarop een gebouw
Sleerwisie	Milieucategorie 4 voor het hele terrein Volumegroei van huidige activiteiten
Truck Service Lobith	Dieseltankplaats voor eigen gebruik Wasplaats voor vrachtwagens Opslag van (bouw)puin Opslag van verontreinigde grond Exploitatie van een windmolen
Swanenberg IJzergroep	Opslag stalen buizen, profielen en platen (ook een gewenste huidige activiteit) Opslag van handelsproducten op alle terreindelen Bewerken van staal: stralen, coaten, verven, lassen, snijden, bitumen/pe-verwijderen, ed. Onderhoud Recycling van kunstgras/ zand Loswal voor stukgoederen, zoals stalen profielen Helikopterhaven
Wezendonk	Loswal uitbreiden tussen 2 kribben in Uitbreiding van de bedrijfsuren (hetgeen maximaal mogelijk is)
Wellman Recycling	Volumegroei in gereedmaken voor recycling van kunststof/PET-flessen Recycling van afvalstoffen, niet zijnde gevaarlijke afvalstoffen Loswal met containeroverslag Energie/warmte-opwekking door middel van afvalverbranding/brandstof uit afval
VAR	Energie/warmte-opwekking uit afval (cat 4 of 5) Verkrijgen van bestemming industrie op "taartpunt"

Een van de geplande ingrepen van het gebied is de omvorming van de zandoverslag naar een haven. Daarnaast hebben de verschillende bedrijven wensen ten aanzien van de bestemmingsplanwijziging. Voor het goed uitvoeren van de toetsing zijn daarbij de volgende wensen van belang:

- » exploitatie van een windmolen;
- » aanleg en exploitatie van een Helikopterhaven.

7 Toetsing aan de Flora- en faunawet

Op basis van de resultaten van het bronnen- en veldonderzoek en de te verwachten effecten van de realisatie van de haven en de wijziging van het bestemmingsplan is een toetsing aan de Flora- en faunawet uitgevoerd. Hierdoor is duidelijk geworden voor welke soorten mogelijk een negatief effect optreedt en of hiervoor aanvullend onderzoek dan wel een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet vereist is. De toetsing beperkt zich in principe tot het plangebied. Wanneer er mogelijk effecten zijn die beschermde soorten buiten het plangebied benadelen wordt dit in de toetsing meegenomen.

7.1 Vaatplanten, amfibieën, reptielen, dagvlinders en overige ongewervelden

Uit de resultaten blijkt dat het voorkomen van beschermde soorten uit deze soortgroepen binnen het plangebied redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Ook is een mogelijk effect van de exploitatie van een heliport of een windmolen op beschermde soorten die in de omgeving voorkomen redelijkerwijs uitgesloten. Daarmee is ook een negatief effect op deze soorten redelijkerwijs uit te sluiten. De ingreep zal voor deze soortgroepen dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

7.2 Zoogdieren

Grondgebonden zoogdieren, marterachtigen en eekhoorn

Uit de resultaten blijkt dat het voorkomen van beschermde soorten uit deze soortgroepen binnen het plangebied redelijkerwijs uitgesloten kan worden. Ook is een mogelijk effect van de exploitatie van een heliport of een windmolen op beschermde soorten die in de omgeving voorkomen redelijkerwijs uitgesloten. Daarmee is ook een negatief effect op deze soorten redelijkerwijs uit te sluiten. De ingreep zal voor deze soortgroepen dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

Vleermuizen

Uit de resultaten blijkt dat enkele vleermuissoorten binnen het plangebied kunnen voorkomen. De in tabel 5 weergegeven matrix van soorten en functies betreft het plan- en studiegebied. In Tabel 8 zijn de soorten en functies beperkt tot het plangebied. Het effect van de bestemmingsplanwijziging is moeilijk in te schatten. De exploitatie van een windmolen heeft direct effect op de functie als foerageergebied en mogelijk op de bereikbaarheid van de vaste rust- en/of verblijfplaatsen. Ook hoog vliegende soorten kunnen wellicht tijdens de route van verblijfplaats naar foerageergebied hinder ondervinden van een windmolen. Daarnaast kan een intensivering van de hoeveelheid verlichting (indien dit aan de orde is) negatief uitpakken voor de functies die het plangebied mogelijk voor vleermuizen bezit. Tenslotte dienen de grote rivieren waarschijnlijk als migratieroute voor vleermuizen. Tijdens migratiebewegingen vliegen vleermuizen hoog en worden zo makkelijk slachtoffers van windmolens. Uitvoeren van de bestemmingsplanwijziging kan dus een overtreding van de Flora- en fauna wet inhouden.

Tabel 8. De potentieel voorkomende soorten vleermuizen en functies.

	Zomerverblijfplaats	Kraanverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Vlegroute	Foerageergebied
Gewone dwergvleermuis	x	x	x	x	x	x
Ruige dwergvleermuis	x		x	x	x	x
Rosse vleermuis	x	x	x	x	x	x
Laatvlieger	x	x	x	x	x	x
Gewone grootoorvleermuis	x	x	x	x	x	x
Watervleermuis	x	x	x	x	x	x
Baardvleermuis	x				x	x
Brandt's vleermuis	x	x			x	x
	X	Komt potentieel voor				
	?	Hiervan is geen ecologische informatie bekend				
		Geen negatief effect te verwachten				
		Negatief effect niet uitgesloten				

7.3 Vogels

Vogels met vaste rust- en/of verblijfplaatsen zijn voor zover bekend niet in het plangebied aanwezig. Het plangebied en zijn omgeving biedt aan meerdere vogels de mogelijkheid om te nestelen. Gezien de bedrijvigheid op het terrein wordt niet verwacht dat een intensivering van de activiteiten negatief zal uitpakken voor broedvogels. Exploitatie van een windmolen kan leiden tot sterfte van vogels en dus een overtreding van de Flora- en fauna wet inhouden. Wanneer vóór de aanleg van de haven en ruim vóór het broedseizoen de zandoverslag en directe omgeving ongeschikt wordt gemaakt voor broedvogels zal de aanleg van de haven geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

7.4 Vissen

Alleen de aanleg van de haven heeft in theorie effect op enkele riviervissoorten. De meeste beschermde soorten gebruiken de rivier echter alleen als migratieroute. Een negatief effect van de aanleg van de haven op de functie als migratieroute lijkt uitgeloten. De huidige zandoverslag heeft echter stortstenenoevers zodat het voorkomen van de rivierdonderpad binnen het plangebied niet kan worden uitgesloten. Afhankelijk van hoe de inrichting van de haven zijn beslag zal vinden zal de ingreep voor deze soort mogelijk een overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

7.5 Libellen

De omgeving van het plangebied lijkt, door het voorkomen van zandige strandjes geschikt voor het voorkomen van de rivierrombout. De zandoverslag zelf biedt geen geschikt habitat voor de rivierrombout en het voorkomen van de rivierrombout binnen het plangebied kan dan ook redelijkerwijs

worden uitgesloten. De ingreep zal voor deze soort dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

8 Toetsing aan de kenmerkende waarden EHS

Drie delen van het plangebied liggen binnen de EHS (Figuur 4). Het kleidepot in het oosten en het meest westelijke deel bevatten geen kenmerkende waarden van de EHS. Het andere gedeelte wel. Wanneer dit deel zijn huidige inrichting verliest is dit een aantasting van de EHS.

Figuur 6. Ligging van het plangebied (rood) ten opzichte van de EHS (groen). Bron: Atlas Groen Gelderland, 2011.

9 Toetsing aan de natuurbeschermingswet 1998

9.1 Habitattypen

Uit de resultaten blijkt dat in de uiterwaarden in de nabijheid van de haven habitattypen H6510 'Glanshaverhooilanden', H6120 'Stroomdalgraslanden', H91E0 'Vochtige alluviale bossen (*Salicion albae*)' en H3270 'Slikkige rivieroeveren' aanwezig zijn. Wanneer de haven wordt aangelegd is het niet ondenkbaar dat hierdoor de aanzandingprocessen veranderen en zo het areaal Slikkige rivieroeveren (H3270) zal afnemen. Aangezien het Natura 2000-gebied Gelderse poort een uitbreidingsdoelstelling heeft voor dit habitatype is de aanleg van de haven mogelijk in strijd met de natuurbeschermingswet. Door de aanleg van de haven is een wezenlijke fysieke aantasting van de landhabitats 'Glanshaverhooilanden', 'Stroomdalgraslanden' en 'Vochtige alluviale bossen' niet waarschijnlijk.

Van zowel de huidige als de toekomstige activiteiten / wensen zijn door LBP/SIGHT (Simons, H.A.E., 15 augustus 2011) stikstofdeposities berekend. Uit dit onderzoek blijkt reeds globaal, dat er sprake zal zijn van een toename van de stikstofdepositie op het Natura 2000 van minimaal 5 mol tot maximaal 90 mol N/ha/jaar (zie figuur 7.)

Figuur 7. Contouren berekende netto toename stikstof (N) in mol /ha/jaar toekomstige activiteiten. Bron: LBP/SIGHT, 2011.

Blijkens het rapport bedraagt de huidige achtergronddepositie op de locatie van het bedrijventerrein al reeds 1700 mol N/ha/jaar. Kritische depositiewaarden variërend van 1250 mol N/ha/jaar voor het

meest gevoelige habitatype Stroomdalgraslanden en de iets minder gevoelige Glanshaverhooilanden (1400 mol N/ha/jaar) (Alterra-rapport 1654, 2008) worden al reeds overschreden. Van het habitatype Slikkige rivieroeveren (kritische depositie >2400 mol N/ha/jaar) worden géén kritische waarden bereikt. De voorgenomen activiteiten zoals nu berekend kunnen mogelijk in strijd zijn met de Natuurbeschermingswet. Hiervoor is echter een beter beeld nodig van de exacte toekomstige activiteiten en de precieze aanwezigheid / begrenzing van beschermde habitats binnen de contouren.

9.2 Habitatsoorten

Uit de resultaten en de toetsing aan de Flora- en faunawet blijkt dat met uitzondering van de rivierdonderpad het voorkomen van habitatsoorten binnen het plangebied redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Wanneer de rivierdonderpad in of vlak bij het plangebied aanwezig is kan de aanleg van de haven een mogelijk negatief effect hebben op de lokale populatie. Op de overige habitatoorten wordt door de aanleg van de haven en de geplande bestemmingsplanwijzigingen geen negatief effect verwacht.

9.3 Broedvogels

Uit de resultaten blijkt dat alleen dodaars, oeverzwaluw, ijsvogel en mogelijk blauwborst in de buurt van het plangebied broeden. De oeverzwaluw maakt in het plangebied gebruik van de tijdelijke opslag van zand in het gebied dat op de kaart staat aangemerkt als kleidepot. Dit is een kunstmatige situatie en heeft geen directe relatie met de van nature aanwezige steilranden in riviergebieden.

Met behulp van de effectenindicator (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx>) is voor genoemde soorten uitgezocht in hoeverre de te verwachten effecten van de bestemmingsplanwijziging mogelijk van invloed zijn op genoemde soorten. De resultaten zijn weergegeven in tabel 9.

Tabel 9. Gevoeligheid van verstoringen op de (mogelijk) in de nabijheid van het plangebied broedende vogels waarvoor het Natura 2000-gebied Gelderse Poort is aangewezen.

Type verstoring	Dodaars	Blauwborst	Oeverzwaluw	Ijsvogel
geluid	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	niet gevoelig
licht	gevoelig	gevoelig	gevoelig	gevoelig
trilling	niet gevoelig	niet gevoelig	zeer gevoelig	niet gevoelig
optisch	niet gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
mechanisch	onbekend	niet gevoelig	onbekend	gevoelig

De blauwborst is, voorzover bekend alleen baltsend waargenomen en zal waarschijnlijk in de Rijnstrangen nestelen, ruim verwijderd van het plangebied. Een negatief effect op deze soort wordt niet verwacht. De dodaars is voorzover bekend alleen gevoelig voor licht. Het is niet de verwachting dat licht vanuit het plangebied zo'n effect op de omgeving zal hebben dat dodaars hier een negatief effect van ondervindt. De oeverzwaluw is gevoelig voor licht, optische verstoring en zeer gevoelig voor trillingen. Oeverzwaluwen kunnen mogelijk een negatief effect ondervinden van de exploitatie van een heliophoergerende oeverzwaluwen. Onbekend is hoe frequent oeverzwaluwen nestelen in de zandopslag in het kleidepot. Het verdient de aanbeveling om te onderzoeken in hoeverre het realistisch is om hier een meer permanente nestgelegenheid te realiseren. De ijsvogel is gevoelig voor verstoring door licht, optische verstoring en voor verstoring door geluid. Het is echter niet te verwachten dat deze verstoringen zover buiten het plangebied komen dat deze vogels hiervan een negatief effect ondervinden.

De aanleg van de haven vindt plaats op een locatie die nu ook al ongeschikt is voor genoemde broedvogels en zal derhalve geen effect hebben op deze soorten.

9.4 Overige vogels

Alhoewel onderzoek in waarneming.nl niet alle vogels waarvoor het Natura 2000-gebied Gelderse poort is aangewezen voor het studiegebied meldde, is het voor geen van de soorten uitgesloten dat ze in het gebied aanwezig kunnen zijn. Daarom zijn alle soorten voor de te verwachten verstoringen beoordeeld met de effectenindicator. De resultaten zijn weergegeven in tabel 10.

Tabel 10. Gevoeligheid van versturende effecten op de (mogelijk) in de nabijheid van het plangebied verblijvende vogels waarvoor het Natura 2000-gebied Gelderse Poort is aangewezen.

Soort	Geluid	Licht	Type verstoring		
			Trilling	Optisch	Mechanisch
fuut	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	niet gevoelig	onbekend
aalscholver	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
kleine Zwaan	niet gevoelig	gevoelig	onbekend	gevoelig	gevoelig
wilde Zwaan	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
kolgans	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
grauwe gans	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
smient	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
krakeend	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
wintertaling	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
pijlstaart	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
slobeend	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
tafeleend	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
nonnetje	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	gevoelig
meerkoet	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	niet gevoelig	onbekend
kievit	niet gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
grutto	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend
wulp	gevoelig	gevoelig	niet gevoelig	gevoelig	onbekend

Alleen de wulp en de grutto zijn gevoelig voor de verstoring door geluid. Dagelijkse geluiden van uit het plangebied zullen naar verwachting niet negatief uitpakken voor de vogels. Het landen en stijgen van helicopters zorgt echter niet alleen voor geluidsbelasting maar ook voor een optische en mechanische verstoring en zal dan ook voor vrijwel alle genoemde vogels een negatief effect veroorzaken. Alle vogels zijn gevoelig voor verstoring door licht. Het is echter niet de verwachting dat licht vanuit het plangebied zo'n effect op de omgeving zal hebben dat genoemde vogels hier een negatief effect van ondervinden. De exploitatie van een windmolen kan mogelijk zorgen voor slachtoffers onder vogels. Het is echter niet de verwachting dat dit enig effect zal hebben op de gunstige staat van instandhouding van genoemde soorten.

10 Conclusies en aanbevelingen

10.1 Flora- en faunawet

Met uitzondering van vleermuizen, vissen en vogels worden er binnen het plangebied geen door de Flora- en faunawet beschermde planten of dieren verwacht.

De aanleg van de haven zal geen negatief effect op vleermuizen hebben. De effecten van de wijziging van het bestemmingsplan op vleermuizen zijn niet goed in te schatten. Het is onbekend of en welke soorten vleermuizen van het plangebied gebruik maken. Daarom is het noodzakelijk aanvullend onderzoek naar het voorkomen van deze vleermuissoorten te verrichten. Het wordt aanbevolen dit aanvullende onderzoek uit te voeren volgens het vleermuisprotocol¹ van de Gegevensautoriteit Natuur. Bij gebruikmaking van dit protocol is er een grote mate van zekerheid dat een eventuele ontheffingsaanvraag zonder aanvullende informatie in behandeling wordt genomen. Tevens geeft het vleermuisprotocol invulling aan de onderzoekinspanning voortkomend uit de Flora- en faunawet, waarbij aanvullend vleermuisonderzoek inhoudt dat er drie bezoeken in periode 15 mei t/m 15 juli (direct na zonsondergang of direct voor zonsopkomst) en twee bezoeken in periode 15 augustus t/m 1 oktober (tussen drie uur na zonsondergang en drie uur voor zonsopkomst) aan het plangebied gebracht dienen te worden. Deze bezoeken dienen met behulp van een batdetector van het type 'heterodyne' met *time expansion* uitgevoerd te worden. Voor onderzoek naar het gebruik van het plangebied als migratieroute dient een specifiek (meerjarig) onderzoek te worden opgesteld.

Mogelijk komen er ter hoogte van de zandoverslag rivierdonderpadden voor. Het is daarom noodzakelijk om hier aanvullend onderzoek aan te doen. Wanneer deze soort aanwezig is dient er een ecologisch werkprotocol voor de bouwfase op te worden gesteld en dient de hoeveelheid verloren gegaan habitat te worden gecompenseerd.

De vogels die in het plangebied broeden zijn gewend aan de dagelijkse verstoring en zullen van een intensivering van de activiteiten geen last hebben. De exploitatie van een windmolen kan leiden tot slachtoffers. Wanneer vóór de aanleg van de haven en ruim vóór het broedseizoen de zandoverslag en directe omgeving ongeschikt wordt gemaakt voor broedvogels zal de aanleg van de haven geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

10.2 Toetsing aan de EHS

Wanneer het karakter van het deel van de EHS dat in noorden van het plangebied ligt niet wordt aangetast wordt er geen afbreuk gedaan aan wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. Voor alle delen binnen de EHS geldt echter, dat een bestemmingsplanwijziging niet zonder meer mogelijk is. Oppervlakte verlies dient conform de provinciale beleidsregels gecompenseerd te worden, waarbij het 'nee tenzij' principe geldt:

“Bestemmingsplanwijzigingen die leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken of waarden van de EHS natuur kunnen door GS alleen worden goedgekeurd als – naast het ontbreken van reële alternatieven en de aanwezigheid van redenen van groot openbaar belang – aantoonbaar in hetzelfde bestemmingsplan voorzieningen worden getroffen waarmee de schade zoveel mogelijk wordt beperkt door mitigerende maatregelen. Compensatie van de resterende schade dient plaats te vinden in hetzelfde bestemmingsplan of in gekoppelde bestemmingsplannen (...). Per saldo zal op planniveau of op gebiedsniveau geen verlies mogen optreden van areaal, kwaliteit en samenhang”. (citaat:

¹ www.vleermuisprotocol.nl

Streekplan *Gelderland – vastgesteld door PS op 29 juni 2005*)

Indien men voornemens is binnen de huidige grenzen EHS in het plangebied het bestemmingsplan te wijzigen is het noodzakelijk een aanvullende toetsing uit te voeren en in overleg met het bevoegd gezag te komen tot een passende oplossing.

10.3 Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998

Met uitzondering van mogelijk de rivierdonderpad komen er binnen het plangebied geen middels de Natuurbeschermingswet 1998 beschermde habitattypen, habitatsoorten broedvogels of overige vogels voor. De aanleg van de haven kan een negatief effect hebben op de lokale populatie rivierdonderpadden. Voor een goede inschatting van de effecten is het nodig om te onderzoeken of, en in welke dichtheden deze soort voorkomt in, zowel in als in de buurt van het plangebied.

Uit de nu berekende stikstofdeposities blijken kritische deponiewaarden van aanwezige habitats overschreden te worden. Indien wensen exacte bekend zijn, dient op basis van deze contouren een effectbeoordeling te worden opgesteld en waar nodig exactere begrenzingen van aanwezige beschermde habitats binnen de berekende contouren te worden vastgesteld.

Daarnaast dient onderzocht te worden in hoeverre de aanleg van de haven een effect heeft op de aanzandingprocessen in de uiterwaarden buiten het plangebied. Deze aanzandingsprocessen hebben een direct effect op het areaal Slikkige rivieroever (H3270) in de naast gelegen Natura-2000 gebiedsdelen.

Een effect van de bestemmingsplanwijziging op de (broed) vogels waarvoor het Natura 2000-gebied Gelderse poort is aangewezen wordt vooral verwacht vanuit de exploitatie van de heliport. Vluchtbewegingen gecombineerd met de productie van geluid zal verstorend werken op broedende en foeragerende vogels. Wanneer de plannen exact bekend zijn is het noodzakelijk een aanvullende toetsing uit te voeren om effecten op (broed)vogels te kunnen bepalen. Voor dit doel dient inzichtelijk gemaakt te worden welke verstorende invloeden van toepassing zijn op (broed)vogels en in welke mate sprake is van effecten. Voor dit doel is het tevens nodig leefgebieden van aanwezige vogels exacter in kaart te brengen.

10.4 Samenvatting

In algemene zin kan redelijkerwijs worden gesteld dat op basis van de mogelijke effecten de uitvoering van de ingreep niet door de Flora- en faunawet zal worden verhinderd. Hiervoor is wel aanvullend onderzoek nodig. Afhankelijk van de resultaten daarvan kan een aanvraag van een ontheffing en/of maken en uitvoeren van een mitigatieplan noodzakelijk zijn. Effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden op de EHS worden niet verwacht. Bij herbegrenzing van de EHS kan echter sprake zijn van een oppervlakteverlies. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebied Gelderse Poort zijn niet uitgesloten.

11 Literatuur

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Utrecht: K.N.N.V.
- Calle, P., Beekers, B., Wijnhoven, H., & J. Schaffers. 2008. De Fauna van de Gelderse Poort Een overzicht van de interessante ontwikkelingen in de periode 2004-2007. Stichting Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort. 47 p.
- Niewold, F.J.J. 2009. Ontwikkelingen van de beverpopulaties tot april 2009. Rapport bevers 2009 Niewold Wildlife Infocentre Duiven. 35 p.
- Heusden, W.R.M. & S.J. Vreugdenhil. 2006. Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Rapport, Dienst Landelijk Gebied, Utrecht.
- Kessel, N. van, Dorenbosch, M. & Spikmans, F. 2009. Vissen in Gelderse Natura 2000. Voorkomen en status van doelsoorten langs rivieren in Gelderland. Natuurbalans – Limens Divergens. Stichting Ravon. p. 115.
- Kurstjens, G., Calle, P. & P. Peters. 2004. Fauna van de Gelderse Poort en opzet voor een meetnet. Historische en recente verspreiding van bedreigde en beschermde zoogdieren, reptielen, dagvlinders, libellen, sprinkhanen en overige ongewervelden. Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort m.m.v. Provincie Gelderland, Ministeries van VROM en LNV en Stichting Ark, Beek-Ubbergen. 93p.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. K.N.N.V. Uitgeverij, Utrecht.
- Limpens, L., Regelink, J. & R. Koelman. 2010. Vleermuizen en planologie. Zoogdierversninging. 111p.
- Majoer, F., Boer F. de & J. Diermen, van. 2008. Broedvogels in de Gelderse Poort in 2007. Trends vanaf 1990 en recente ontwikkeling 2002-2007. SOVON-inventarisatierapport 2008/03 in opdracht Staatsbosbeheer, regio Oost. 98 p.
- Niemeijer, I., Beekers, B., Kurstjens, G., Beers, P., Calle, P., Louwen, M., Lotterman, K., Bolten, M., Brouwer, E., Dam, N. & M. Bergen, van 2008. De Flora van de Gelderse Poort. Trends van indicatieve soorten tussen 1970 en 2008 en actuele ontwikkelingen van beschermde en bedreigde soorten (vanaf 2004). Stichting Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort. 123 p.
- Ministerie van LNV. 2005 (herzien 2009). Buiten aan het Werk. Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren! Brochure. [http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,1640321&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_file_id=14765 (01-09-2011)].
- Regelink, J.R. & T. Bosch, 2007. Grote bosmuis in Winterswijk. Zoogdier 18 (2):23.

Bijlage 1 Foto-impressie plangebied

Bijlage 2 Flora en Faunawet

De Flora- en faunawet is de soortgerichte implementatie van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn en bundelt de bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen: Vogelwet 1936, Jachtwet, Natuurbeschermingswet (hoofdstuk V: soortenbescherming), Nuttige Dierenwet 1914 en Wet Bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten. De Flora- en faunawet beschermt in beginsel soorten.

Activiteiten waarbij schade wordt gedaan aan beschermde dieren of planten zijn verboden, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het “nee, tenzij”-principe). Het is dan ook altijd zaak om, waar mogelijk, activiteiten uit te voeren zonder schade aan beschermde dieren en planten aan te brengen.

De wet erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende dieren. In de wet is dan ook een zorgplicht opgenomen: iedereen moet 'voldoende zorg' in acht nemen voor alle (beschermde en onbeschermde) in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving.

Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet kent, naast de zorgplicht, een aantal verbodsbepaling welke relevant zijn voor toetsing aan de Flora-en faunawet:

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Algemene maatregel van Bestuur (AmvB)

Op 23 februari 2005 is de “AmvB art. 75” van de Flora- en faunawet in werking getreden. In dit besluit is een vrijstelling voor specifieke activiteiten en soorten geregeld. Tevens introduceert de AmvB de gedragscode.

De AmvB verdeelt alle beschermde soorten (met uitzondering van vogels) in drie groepen. De algemeen voorkomende beschermde soorten staan in Tabel 1, de overige beschermde soorten in Tabel 2, en de strikt beschermde soorten in Tabel 3. Voor vogelsoorten geldt een andere regeling.

Tabel

1

Voor soorten die zijn opgenomen in Tabel 1 geldt een algehele vrijstelling wanneer de werkzaamheden vallen onder:

- » bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw;
- » bestendig gebruik;
- » ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Een ontheffing dient te worden aangevraagd wanneer de werkzaamheden niet onder een van deze categorieën vallen en er een (te verwachten) negatief effect op de soorten uit Tabel 1 is. Deze aanvraag wordt door bevoegd gezag onderworpen aan een lichte toets. Toetsingscriteria daarbij zijn of de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding is, en of de activiteit een redelijk doel dient.

Tabel 2

De soorten zoals opgenomen in Tabel 2 zijn strenger beschermd. Hierbij geldt een vrijstelling mits gewerkt wordt volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Een ontheffing moet worden aangevraagd wanneer de werkzaamheden niet onder de bij Tabel 1 genoemde categorieën vallen of wordt niet gewerkt volgens een gedragscode. Deze aanvraag wordt, net als voor de soorten van Tabel 1 geldt, onderworpen aan een lichte toets.

Tabel 3

De soorten uit Tabel 3 zijn de zwaarst beschermde soorten. Ook wanneer werkzaamheden vallen onder een van de bij Tabel 1 genoemde categorieën, geldt niet zonder meer een vrijstelling. Alleen bij bestendig beheer en onderhoud is een vrijstelling mogelijk wanneer gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Werkzaamheden die in een van de andere categorieën vallen en welke negatieve effecten op beschermde soorten (kunnen) hebben, zijn ontheffingsplichting. Voor het verstrekken van een ontheffing wordt deze onderworpen aan een zware toets wanneer:

- » er geen andere bevredigende oplossing voor de geplande activiteit is;
- » de geplande activiteit geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
- » er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang;

Bij soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn moet tevens sprake zijn van een van de volgende door de Habitatrichtlijn erkende belangen:

- » dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- » bescherming van flora en fauna;
- » openbare veiligheid.

Vogels

Met ingang van 26 augustus 2009 heeft het Ministerie van LNV een nieuw beleid ten aanzien van broedvogels ingezet. Verblijfplaatsen van broedvogels zijn door de Flora- en faunawet beschermd. De Flora- en faunawet kent hierbij geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat bovendien om individuele broedgevallen.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest. Deze eenmalig te gebruiken nesten vallen onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet in de periode dat deze daadwerkelijk gebruikt worden.

Van een beperkt aantal vogels is de nestlocatie het gehele jaar beschermd door de Flora- en faunawet (bijlage 2). Het betreft dan vogels die:

- » het gehele jaar door gebruik maken van hun nestlocatie als vaste rust- en/of verblijfplaatsen;
- » erg honkvast en al dan niet koloniebroeders zijn. Deze soorten keren ieder jaar naar dezelfde locaties terug. De voorwaarden waaraan de nestlocaties moeten voldoen zijn erg specifiek en vaak slechts in beperkte mate in het landschap beschikbaar;
- » jaar in jaar uit van hetzelfde nest gebruik maken en zelf niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

Indien een jaarrond beschermd nest is aangetroffen moet altijd een omgevingscheck uitgevoerd worden. Een deskundige dient dan te onderzoeken of er voor de soort in de omgeving voldoende plekken en materiaal aanwezig zijn om zelf een vervangende locatie te vinden en een vervangend nest te maken. Indien dit niet mogelijk is, dient een vervangende nestlocatie aangeboden te worden. Wanneer dit ook niet mogelijk blijkt, dient een ontheffing aangevraagd te worden.

Ontheffing kan alleen verkregen worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Wettelijke belangen zijn:

- » bescherming van flora en fauna;
- » veiligheid van het luchtverkeer;
- » volksgezondheid of openbare veiligheid.

Gedragscodes

Werken volgens een gedragscode kan (soms) een vrijstelling voor soorten op Tabel 2 en Tabel 3 geven. Hiervoor dient gewerkt te worden volgens een door de minister vastgestelde gedragscode. Bij onderhavige activiteit is de gedragscode van Bouwend Nederland² het meest toepasselijk.

Voor meer informatie over de toepassing van de Flora- en faunawet in relatie tot gedragscodes: zie de brochure van het ministerie van LNV: Buiten aan werk³.

---

²http://www.minlnv.nl/cdlpub/servlet/CDLServlet?p_file_id=36944 [datum: 01-09-2011]
³http://www.minlnv.nl/cdlpub/servlet/CDLServlet?p_file_id=14765 [datum: 01-09-2011]

Bijlage 3 Jaarrond beschermde vogels

Het Ministerie van LNV heeft in augustus 2009 de lijst met vogelsoorten waarvan de nesten het hele jaar door beschermd zijn aangepast. Met ingang van 26 augustus 2009 geldt een jaarronde bescherming van nestplaatsen van:

- » Boomvalk (*Falco subbuteo*)
- » Buizerd (*Buteo buteo*)
- » Gierzwaluw (*Apus apus*)
- » Grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*)
- » Havik (*Accipiter gentilis*)
- » Huismus (*Passer domesticus*)
- » Kerkuil (*Tyto alba*)
- » Oehoe (*Bubo bubo*)
- » Ooievaar (*Ciconia ciconia*)
- » Ransuil (*Asio otus*)
- » Roek (*Corvus frugilegus*)
- » Slechtvalk (*Falco peregrinus*)
- » Sperwer (*Accipiter nisus*)
- » Steenuil (*Athene noctua*)
- » Wespendief (*Pernis apivorus*)
- » Zwarte wouw (*Milvus migrans*).

Meer informatie over deze lijst en de bescherming van nestplaatsen van vogels door de Flora- en faunawet is te vinden op de website van het LNV-Loket: http://www.hetInVloket.nl/portal/page?_pageid=122,1780644&_dad=portal&_schema=portal (laatste raadpleging 1-2-2010).

Bijlage 4 Natura-2000

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Het Natura 2000-netwerk omvat alle gebieden die door de lidstaten zijn aangewezen op grond van de Vogelrichtlijn van 1979 en de Habitatrichtlijn van 1992.

De Vogelrichtlijn bevat een lijst van 187 in Europa voorkomende vogelsoorten die bescherming behoeven. Dit betreffen zeldzame en schaarse vogelsoorten, de zogenaamde bijlage 1-soorten (artikel 4.1 Vogelrichtlijn). Daarnaast verplicht de Vogelrichtlijn tot bescherming van trekvogels (artikel 4.2 Vogelrichtlijn), maar deze worden niet met naam in de richtlijn genoemd. Voor in een land voorkomende bijlage 1-soorten en door de lidstaat zelf te selecteren trekvogels dient iedere lidstaat in zijn eigen land speciale beschermingszones (beschermde gebieden) aan te wijzen. In Nederland gaat het in totaal om 97 verschillende vogelsoorten waarvoor zo beschermde gebieden zijn aangewezen.

In de Habitatrichtlijn staat de bescherming van natuurlijke en half-natuurlijke habitats centraal. In de bijlagen van de Habitatrichtlijn worden 500 plantensoorten, 200 diersoorten (geen vogels, omdat die al onder de Vogelrichtlijn vallen) en 198 habitats genoemd die in Europa voorkomen. Voor de daarvan in een lidstaat voorkomende soorten en habitats dient iedere lidstaat ook beschermde gebieden aan te wijzen.

Iedere lidstaat neemt vervolgens zelf maatregelen deze gebieden en soorten in stand te houden en te beschermen. In Nederland worden de Natura 2000-gebieden beschermd volgens de Natuurbeschermingswet uit 1998 en de Flora- en faunawet. Voor elk Natura 2000-gebied in Nederland zijn daartoe door Nederland zowel kernopgaven (op gebiedsniveau) en instandhoudingsdoelstellingen (op soort- en habitatniveau) opgesteld.

Er is bij de selectie van gebieden onder andere rekening gehouden met een goede geografische spreiding binnen de landschappen en over Nederland.

Kernopgaven

Met de kernopgaven wordt aangegeven wat de belangrijkste verbeteropgaven en mogelijke oplossingsrichtingen zijn om de natuurlijke waarden waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen te gaan behouden en beschermen. Aan elk Natura 2000-gebied zijn in principe vier kernopgaven toegeedeeld, aan grotere of meer gevarieerde gebieden soms meer. In totaal zijn 97 kernopgaven toebedeeld aan de Natura 2000 gebieden.

Instandhoudingsdoelstellingen

De instandhoudingsdoelstellingen verwoorden de doelen die in een Natura 2000-gebied voor de daarin voorkomende soorten en habitattypen zijn gesteld teneinde deze in stand te houden of te verbeteren. Voor de broedvogels is tevens de (gewenste) draagkracht van het gebied in termen van het (gewenste) aantal broedparen aangegeven, en voor de trekvogels de draagkracht in termen van het (gewenste) aantal individuen. De instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden gezien als een praktische uitwerking van de kernopgaven.

Bijlage 5 EHS Gelderland

Onderstaande bevat informatie over de EHS in Gelderland en is overgenomen van de website <http://streekplan.gelderland.nl/text.aspx?p=149>. De tekst maakt deel uit van het streekplan Gelderland.

“Binnen de Ecologische Hoofdstructuur geldt de “nee, tenzij”-benadering. Dit houdt in dat bestemmingsplanwijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast, moet het bevoegd gezag erop toezien dat hiernaar door de initiatiefnemer onderzoek wordt verricht. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken zal de provincie de te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied specificeren.”

In deze streekplanuitwerking zijn de wezenlijke kenmerken en waarden voor de EHS uitgewerkt in de vorm van kernkwaliteiten en omgevingscondities. De ecologische kernkwaliteiten van een bepaald gebied zijn gelijk aan de door Gedeputeerde Staten geformuleerde natuurdoelstellingen voor dat gebied. Dit houdt in dat niet alleen de aanwezige natuurwaarden worden beschermd maar ook de door Gedeputeerde Staten beoogde natuurwaarden. Omgevingscondities zijn de omstandigheden waaraan voldaan moet worden (omgevingskwaliteit in de zin van milieu, water en ruimte) om de ecologische kernkwaliteiten te bewerkstelligen.

Initiatiefnemers van ingrepen binnen de EHS zullen de effecten van de ingreep op kernkwaliteiten en omgevingscondities moeten onderzoeken. Gedeputeerde Staten beoordelen bestemmingsplanwijzigingen binnen de EHS op hun effecten op de kernkwaliteiten en omgevingscondities. Bestaande rechten van functies ingevolge vigerende bestemmingsplannen worden door Gedeputeerde Staten niet beoordeeld. In de EHS verweving en verbindingzone kan regulier agrarisch gebruik worden voortgezet en kan vergroting van aanwezige bouwpercelen via bestemmingsplanwijziging plaats vinden, mits rekening wordt gehouden met de omgeving, inclusief het (potentiële) functioneren van verbindingzones.

Gedeputeerde Staten beoordelen of een aantasting van kernkwaliteiten en omgevingscondities van de EHS als significant is te beschouwen. Hierbij maken Gedeputeerde Staten onderscheid in enerzijds kernkwaliteiten en omgevingscondities behorende bij een specifieke locatie, het leefgebied van (benoemde) soorten en uitwisselingsmogelijkheden voor soorten en anderzijds in kernkwaliteiten die betrekking hebben op landschappelijke en landschapsecologische samenhang.

Gedeputeerde Staten beschouwen een ruimtelijke ingreep waarvoor een bestemmingsplan moet worden aangepast als een significante aantasting van kernkwaliteiten en omgevingscondities wanneer deze kan leiden tot de volgende effecten:

- » Een vermindering van areaal en kwaliteit van bestaande natuur-, bos- en landschapselementen en gebieden die aangewezen voor nieuwe natuur en agrarische natuur.
- » Een vermindering van de uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren in verbindingzones en tussen de verschillende leefgebieden in de overige delen van de EHS. In het bijzonder de vrije

verplaatsing van herten en wilde zwijnen binnen het gehele bos- en natuurgebied van de Veluwe.

- » Een vermindering van de kwaliteit van het leefgebied van alle soorten waarvoor conform de Flora en faunawet bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing vereist is en als zodanig worden genoemd in de AmvB Vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora en Faunawet.
- » Een vermindering van het areaal van de grote natuurlijke eenheden (aaneengeslotenheid).
- » Een belemmering voor het verloop van natuurlijke processen in de grote eenheden.
- » Een verstoring van de natuurlijke morfologie, waterkwaliteit, watervoering en verbondenheid met het landschap van HEN-wateren.
- » Een verandering van de grond- en oppervlaktewater-omstandigheden (kwaliteit en kwantiteit) die de voor de natuurdoeltypen gewenste grond- en oppervlaktewater situatie (verder) aantast.
- » Een verhoging van de niet gebiedseigen geluidsbelasting in stiltebeleidsgebieden en stiltegebieden (in geval de norm van 40 decibel wordt overschreden).

Gedeputeerde Staten maken op bovenstaande een uitzondering voor ondergeschikte uitbreidingen van bestaande functies wanneer deze uitbreidingen een gering effect hebben op bovenstaande kernkwaliteiten en omgevingscondities.

Voor onderstaande kernkwaliteiten geldt dat Gedeputeerde Staten het schaalniveau waarop een beoogde ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt, zullen afwegen tegen de gevolgen voor de kernkwaliteiten. Op basis hiervan zullen Gedeputeerde Staten beoordelen of een aantasting als significant is te beschouwen.

Het gaat hierbij om de volgende kernkwaliteiten:

in de gehele EHS

De landschappelijke verwevenheid van natuur, bos en landschapselementen met cultuurgronden.

op de Veluwe

- » Het grootschalige samenhangende bos- en natuurgebied waarbinnen uitwisseling van planten en dieren mogelijk is, waarbinnen natuurlijke processen zo veel mogelijk ongestoord verlopen, en waarbinnen het beheer optimaal is afgestemd op de gevarieerde natuurdoelstellingen. Hierbij is zowel ruimte voor grote eenheden natuur en natuurbos als voor meer 'beheerde' natuur: multifunctioneel bos, heide, vennen en stuifzanden en de daarbij behorende flora en fauna. De verbinding van de Veluwe met de IJsselvallei, Rijnuitwaarden, Gelderse Vallei en Randmeerkust via de toekomstige poorten en robuuste verbindingen (Hattermer-, Wisselse, Beekberger-, Soerense, Haviker-, Renkumse, Voorthuizer- en Hierdense poort). Planten en dieren kunnen zich ongestoord verplaatsen binnen deze poorten. In de poorten kunnen de abiotische processen op de overgang van Veluwe en de lagere randgebieden zo veel mogelijk ongestoord verlopen.
- » De landschappelijke, hydrologische en ecologische samenhang binnen het stroomgebied van de Hierdense Beek met infiltratie- en kwelgebieden, met moerassen, natte schraallanden, natte heide, bloemrijke graslanden, en kruidenrijke akkers en bossen.

- » De verwevenheid en het samengaan van cultuurhistorie en natuur in onder andere landgoederen, sprengen, oude landbouwenclaves, grafheuvels en hakhoutbossen.
- » De beken, sprengen en beekdalen op de flanken van de Veluwe met hun hydrologische en landschappelijke samenhang met hun omgeving.

in de IJsselvallei

- » De grote variatie en de hoge kwaliteit van de aanwezige natte natuurterreinen en wateren (beken en sprengen), die samenhangt met de toevoer van grondwater uit de Veluwe. De overgangen van de droge Veluwe naar de natte flanken en naar de IJssel(vallei) waarbinnen uitwisseling van planten en dieren mogelijk is, waarbinnen abiotische processen zo veel mogelijk ongestoord verlopen, en waarbinnen de natuur zich op de gehele gradiënt ontwikkelt. In het bijzonder in de Hattermer-, Wisselse, Beekberger- en Soerense poort.
- » Het vanuit ecologisch opzicht samenhangend geheel van landgoederen en beken in de Zuidelijke IJsselvallei, waarin soorten als de das, amfibieën en vleermuizen voorkomen.
- » Het goed bewaard gebleven reliëf en de daarmee samenhangende variatie en hoge kwaliteit van de natuur in de IJsseluiterwaarden. Met in deze uiterwaarden zowel gave kronkelwaarden met stroomdalgraslanden, hagen en hardhoutoibosjes, als goede kansen voor een grootschalige, weinig gestuurde natuurontwikkeling.

in de Gelderse Vallei

- » De vanuit ecologisch oogpunt grote samenhang in en dichtheid aan natuur- en bosgebieden, landschapselementen, beken en beekdalen in de groene gordel van Putten tot Scherpenzeel (en doorlopend naar de Utrechtse Heuvelrug).
- » Het karakteristieke landgoederen- en kampenlandschap met daarin de 'natuurlijke' rangschikking van beken, natte heideterreinen en beekbegeleidende bossen.
- » Het samenhangend systeem van infiltratie op de stuwwallen en kwel in lagen delen met de daarbij behorende hoge waarden van en potenties voor kwelafhankelijke vegetaties (natte schrale graslanden en broekbos) in de omgeving van Zwartebroek - de Bunt en in het zuiden van de Gelderse Vallei: het Binnenveld en het Allemanskampje.

in de Randmeerkust

- » De droog-nat en voedselarm-rijk gradiënt vanaf de Veluwe tot aan de randmeren en het samenhangend systeem van infiltratie op de Veluwe en kwel in de overgangszone en de Randmeerkust, tussen Harderwijk en Elburg met de daarbij behorende hoge waarden van en potenties voor beken, kwelafhankelijke vegetaties (natte schrale graslanden) en weidevogels.
- » De openheid en hoge waterstanden in Arkemheen, van de veen- en kleigebieden tussen Harderwijk en Elburg, in polder Oosterwolde en bij Dasselaar en de daarvan afhankelijke weidevogels.
- » De relatie tussen de randmeren (slaapplaats) en open veen- en kleigebieden langs de randmeerkust (foerageergebied) voor ganzen, zwanen en eenden.
- » De samenhang die de randmeerkust heeft met andere gebieden in de nationale natte as van

water- en moerasgebieden met aan (riet)moeras gebonden soorten.

- » De strandwallen langs de randmeren met de daarbij behorende droge (stroomdal)graslanden en struwelen.
- » De (potentiële) uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren tussen de Veluwe en het Randmeer, in de nog weinig bebouwde delen van de Veluwerand, in het bijzonder de Hierdense poort.

in het Rivierengebied

- » De rivier met zijn bijbehorende dynamiek en morfologie, als bron van natuurlijke processen, en als as van een keten natuurterreinen en natuurlijke cultuurlandschappen in de uiterwaarden en de daarbij behorende bijzondere natuur, zoals rivierduinen, stroomdalgraslanden, natte schraalgraslanden, hardhoutoibos en nevengeulen.
- » De relatie tussen open voedselrijke foerageergebieden en rustgebieden (open water) voor overwinterende en doortrekkende ganzen, eenden en andere watervogels.
- » Het Rijk van Nijmegen als samenhangend geheel van bossen en natuurterreinen met zeer gevarieerde overgangen naar de omringende rivierkleigronden (Ooijpolder) met de bij deze overgangen behorende natuur met onder andere bronnen en bronbeekjes.
- » De uitwisselingsmogelijkheden voor planten en dieren die De Gelderse Poort en het Rijk van Nijmegen herbergen door de centrale ligging in het Europese natuurnetwerk met verbindingen naar de Veluwe en Oostvaardersplassen, het Reichswald en de Eiffel, het bovenstroomse en benedenstroomse (Duitse) rivierengebied en de bosgebieden in het Limburgs-Duitse grensgebied.
- » De Nieuwe Hollandse Waterlinie als samenhangend en herkenbaar geheel van moerasgebieden en open (weidevogel)graslanden.
- » Het samenhangende geheel van Linge en natuurgebied en landgoederen langs de Linge in het westelijk rivierengebied.
- » De combinatie van gedempte rivierdynamiek en kwel in het Rijnstrangengebied met als resultaat een gevarieerd rietmoeras met bijzondere soorten als moerasvogels en waterspitsmuis.
- » De verbinding tussen het Maas- en het Rijnecosysteem in Fort Sint Andries.
- » Het open, grazige en natte karakter van binnen- en buitendijkse weidevogel- en ganzengebieden.

in Oost-Gelderland

- » De beken met hun landschappelijke, ecologische en hydrologische samenhang met hun omgeving. In het bijzonder: Lindense Laak en Heksenlaak in de Graafschap, de Winterswijkse beken en de beken op de rand van het Oost-Nederlandsplateau.
- » De samenhang en verbindingen tussen de grote Oost-Gelderse natuurkernen via kleinere rivieren en beken en de daaraan gekoppelde ecologische verbindingzones: Dortherbeek, Buursebeek, Berkel, Groenlose Slinge, Veengoot, Baakse beek, Boven Slinge/Bielheimerbeek en Oude Ijssel.
- » De verbinding tussen de restanten van (natte) heideterreinen, heischrale terreinen en blauwgraslanden binnen de Graafschap (met bijvoorbeeld Grote Veld, Beekvliet) en Winterswijk (met bijvoorbeeld Wooldse veen en Korenburgerveen) door het middengebied van de Achterhoek (met Lievelderveld, Koolmansdijken, Nijkampsheide, Konijnendijken).

- » Het vanuit ecologisch opzicht samenhangend geheel van landgoederen, natuurgebieden, bossen, beken en landschapselementen in het kleinschalige agrarisch cultuurlandschap waarvan soorten als de das, amfibieën, en vleermuizen afhankelijk zijn.

De beoordeling of een ontwikkeling van groot openbaar belang is, vindt plaats door GS. Bij de beoordeling hanteren Gedeputeerde Staten de volgende uitgangspunten:

1. Alleen belangen die op langere termijn nog steeds aanwezig zijn, kunnen van groot openbaar belang zijn;
2. Bij groot openbaar belang gaat het niet om belangen van één of enkele individuen.

Voor Natura 2000-gebieden geldt een ander afwegingskader. In deze gebieden moet er sprake zijn van dwingende redenen van groot openbaar belang. De beoordeling hiervan ligt, afhankelijk van de ingreep, bij Gedeputeerde Staten of bij de Minister van EL&I.

Bijlage 6 Natura 2000-gebied Gelderse Poort

Kenschets

De Gelderse Poort is de naam van een omvangrijk rivierenlandschap ten oosten van Nijmegen en Arnhem in de stroomdalen van Waal, Rijn en Oude Rijn. Het gebied, dat ingeklemd ligt tussen twee stuwwallen, omvat zowel uiterwaarden als binnendijks polderland. De afwisseling van open water, moerassen, slikoever, ruigten, wilgenbossen en diverse typen grasland, waaronder stroomdalgrasland op hooggelegen ruggen en dijken, vertaalt zich in een groot aantal habitattypen en soorten. Het is een belangrijk broedgebied voor moerasvogels en voor vogels van waterrijke gebieden en natte graslanden, en tevens een belangrijk rust- en foeragegebied voor eenden en ganzen.

Landschap

De Rijn stroomt vanaf Zwitserland over een lengte van ruim achthonderd kilometer via Duitsland naar de Noordzee. Op de plaats waar de Rijn ons land binnentreedt, vormen de stuwwallen van Nijmegen in het zuiden en die van Montferland in het noorden een smalle toegang, waaraan het Natura 2000gebied zijn naam de Gelderse Poort ontleent. De rivier splitst hier in een zuidelijke tak, de Waal, en een noordelijke tak, de Neder-Rijn, met verderop de afsplitsing van de IJssel. Het Natura 2000gebied omvat ruwweg vier deelgebieden. Het deel van de rivier tussen Tolkamer nabij de Duitse grens tot aan de splitsing van Waal en Neder-Rijn wordt Bijlands Kanaal genoemd en omvat aan de noordkant de Lobberdense Waard met de grote zandwinplas De Bijland. Het stroomgebied van de Waal strekt zich uit van Millingen aan de Rijn tot Nijmegen en omvat aan de noordzijde van de rivier de Klompenwaard, Gendtse Waard en Bemmelse Waard, aan de zuidzijde de Millingerwaard met de Kaliwaal en verder westelijk de zandwinplas Bisonbaai, Groenlanden (binnendijks) en Oude Waal. Zandwinning en kleiwinning bepalen op veel plekken, zowel buitendijks als binnendijks, het landschap; altijd is ergens wel een hoge schoorsteen van een steenfabriek zichtbaar. Het derde deelgebied betreft het stroomgebied van de Neder-Rijn vanaf de splitsing met de Waal tot aan Arnhem, het Pannerdensch Kanaal geheten, met de Huissense Waarden. Ten slotte omvat het gebied ook de Rijnstrangen van de Oude Rijn tussen Elten (in Duitsland) en het dorpje Loo ten zuidoosten van Arnhem. In het Duitse deel van het stroomgebied is ook een aantal terreinen onder de Europese wetgeving beschermd, zodat we te maken hebben met een grensoverschrijdend Natura 2000gebied.

De Gelderse Poort is een van de kerngebieden van Plan Ooievaar uit de jaren 1990, welk plan ernaar streeft de ingesnoerde rivieren weer meer kansen te geven hun natuurlijke loop te kiezen en dat natuurontwikkeling als een alternatief stelt voor landbouw, waarbij grote grazers worden ingezet. Inmiddels zijn allerlei werkzaamheden uitgevoerd waaronder het doorsteken van zomerdijken en het graven van nevengeulen, zoals in de Millingerwaard en de Klompenwaard. Het ligt in de bedoeling om uiteindelijk 2.500 ha nieuwe natuur te ontwikkelen (tot nu toe is ongeveer 800 ha gerealiseerd). In de uiterwaarden zullen de landbouwgronden op den duur vrijwel geheel worden omgevormd tot natuurgebied. Binnendijks wordt vooral ingezet op het uitbreiden en versterken van moerasgebieden in oude rivierlopen en kleiputten, zoals in de Rijnstrangen, Ooijse Graaf en Groenlanden.

Natuurwaarden

In het zomerbed van de Gelderse Poort vindt bij voldoende rivierdynamiek langs de oevers afzetting van zand en slib plaats. Hierop kunnen zich diverse pionierbegroeiingen vestigen van het verbond *Bidenton tripartitae*, die deel uitmaken van het habitatype Slikkige rivieroevers (H3270). Op droge, zandige standplaatsen komt het voor in een min of meer ruderaal vorm met - wisselende aantallen - planten als Oeverstekelnoot (*Xanthium orientale*), Doornappel (*Datura stramonium*), Klein vlooienkruid (*Pulicaria vulgaris*) en vertegenwoordigers van de geslachten Duizendknoop (*Polygonum*) en Amarant (*Amaranthus*). Op vochtige, slikkige plekken komt al gauw de Slijkgroenassociatie (*Eleochariton acicularis*-*Limoselletum*) tot ontplooiing, met naast de naamgevende soorten Slijkgroen (*Limosella aquatica*) en Naaldwaterbies (*Eleocharis acicularis*) onder meer Rode waterereprijs (*Veronica catenata*), Moerasdroogbloem (*Gnaphalium uliginosum*), Akkerkers (*Rorippa sylvestris*) en Moeraskers (*Rorippa palustris*). De laag blijvende begroeiingen zijn vaak al op afstand herkenbaar, doordat ze als lichtgroene stroken de drooggevallen oevers markeren. De oude rivierarmen, doorbraakkolken en andere open wateren worden gekenmerkt door een hele reeks van verlandingsgemeenschappen, beginnend met drijfbladgemeenschappen en andere waterplantenbegroeiingen in het open water en eindigend met natte strooiselruigten op plekken waar geen bosvorming optreedt. Het best vertegenwoordigd zijn drijfbladgemeenschappen van het *Nymphaeion*, die worden gedomineerd door soorten als Gele plomp (*Nuphar lutea*), Witte waterlelie (*Nymphaea alba*) en Watergentiaan (*Nymphoides peltata*). Indien tevens breedbladige fonteinkruiden aanwezig zijn, is sprake van habitatype 3150. Op veel plaatsen dekken deze planten het wateroppervlak geheel af. De hoog opschietende strooiselruigten van habitatype 6430 bevatten allerlei triviale soorten maar zijn plaatselijk gesierd met groepen Moeraswolfsmelk (*Euphorbia palustris*).

In gunstige perioden kunnen op oevers en andere droogvallende plekken langs de rivier massaal wilgen en plaatselijk ook Zwarte populier (*Populus nigra*) kiemen, waarbij binnen enkele jaren een wilgenstruweel en vervolgens zachthoutoibos kan ontstaan. De opslag van Zwarte populier is vooral een recent verschijnsel, waarbij genetisch onderzoek wijst op een herkomst van buiten Nederland. Verder komt zachthoutoibos (*Salicion albae*; H91E0) tot ontwikkeling in laaggelegen kommen en op afgetichelde gronden, plaatselijk binnendijs, zoals in de Groenlanden in de Ooijpolder. Andere voorbeelden van zulke wilgenbossen zijn te vinden in de Kekerdomsche Waard en de Millingerwaard, waar ze plaatselijk grote aaneengesloten complexen vormen. In de boomlaag domineert gewoonlijk Schietwilg (*Salix alba*), terwijl in de struiklaag onder meer Katwilg (*Salix viminalis*) en Amandelwilg (*Salix triandra*) groeien. De meest dynamische vormen, met veel Zwarte populier, zijn beschreven als *Artemisio-Salicetum albae*, met pionierplanten als Akkerdistel (*Cirsium arvense*), Bijvoet (*Artemisia vulgaris*), Reukeloze kamille (*Tripleurospermum maritimum*) en Vijfvingerkruid (*Potentilla reptans*). Wat meer getemperd is het *Irido-Salicetum albae*, met in de ondergroei moerasplanten als Gele lis (*Iris pseudacorus*), Grote kattenstaart (*Lythrum salicaria*), Grote wederik (*Lysimachia vulgaris*) en Gewone smeewortel (*Symphytum officinale*). In beide bosgemeenschappen is Grote brandnetel (*Urtica dioica*) een dominante begeleider. Meer dan aan de ondergroei is de kwaliteit van zachthoutoibossen af te lezen aan de fauna. Naast bevers, ringslangen en kenmerkende broedvogels, waaronder roofvogels en uilen, zijn het vooral insecten die hier de toon zetten. Kenmerkende soorten zijn onder meer Muskusboktor (*Aromia moschata*), Weverboktor (*Lamia textor*), Tweeoog-wilgenbok (*Oberea oculata*), Avondpauwoog (*Smerinthus ocellatus*), Rood weeskind (*Catocala nupta*) en Horzelminder (*Sesia apiformis*). Tijdens een recente inventarisatie werden in nat wilgenbos in de Millingerwaard tevens drie zeldzame en karakteristieke loopkeversoorten aangetroffen. Op hoge oeverwallen kan zich hardhoutoibos vormen (H91F0), al blijven de ontwikkelingen tot nu toe misschien wat achter bij de hooggespannen verwachtingen. Het enige voorbeeld in het gebied waar sprake is van een Abelenlepenbos (*Viola odoratae*-*Ulmetum*), is het Colenbrandersbos in de Millingerwaard. Dit bos is gelegen op een kalkhoudende zandafzetting op de zuidoever van de Waal. Het is bekend dat dit bos na 1800 vanuit een wilgenbos is ontstaan. De plek kwam door sedimentatie steeds hoger te liggen, waarbij zich eiken, essen en iepen konden vestigen. Het bos werd lange tijd als hakhout beheerd, maar in 1950 zijn

er populieren geplant, waardoor de natuurlijke boomlaag ernstig is verstoord. Desalniettemin betreft het een van de weinige voorbeelden van hardhoutoibos in ons land met in de ondergroei soorten als Maarts viooltje (*Viola odorata*), Muskuskruid (*Adoxa moschatellina*), Gewone vogelmelk (*Ornithogalum umbellatum*), Slangenlook (*Allium scorodoprasum*) en de laatste jaren veel Reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*). In de bosrand groeien onder meer Gevlekte dovenetel (*Lamium maculatum*), Knolribzaad (*Chaerophyllum bulbosum*), Rivierkruiskruid (*Senecio sarracenicus*) en als grote bijzonderheden Gevinde kortsteel (*Brachypodium pinnatum*) en Besanjelier (*Cucubalis baccifer*). In de directe omgeving van het Colenbrandersbos komen over betrekkelijk grote oppervlakte ruigten voor, waarvan diverse soorten duidelijk weten te profiteren van de begrazing met paarden en runderen. Dit geldt onder meer voor Donzige klit (*Arctium tomentosum*) en Veldhondstong (*Cynoglossum officinale*). In de Bemmelse Polder en enkele andere plekken heeft zich Oranje springzaad (*Impatiens capensis*), een exoot uit Zuid-Afrika, weten te vestigen, een soort die enkele jaren eerder al in wilgenbossen in het zoetwatergetijdengebied was waargenomen.

Van groot belang in het gebied is de stroomdalvegetatie, die hier twee duidelijk verschillende vormen kent. De uitzonderlijke dynamiek in dit deel van het rivierengebied, in het bijzonder langs de Waal, vertaalt zich in het voorkomen van stroomdalgraslanden die rijk zijn aan pionier- soorten. Vooralsnog ontwikkelen deze begroeiingen zich niet tot uitgebalanceerde, stabiele gemeenschappen. Soorten als Grote tijm (*Thymus pulegioides*), Voorjaarszegge (*Carex caryophyllea*) en Smal fakkelgras (*Koeleria macrantha*) zul je op deze plekken tevergeefs zoeken, maar daar staat het uitbundige optreden tegenover van soorten als Kruisdistel (*Eryngium campestre*), Sikkelklaver (*Medicago falcata*), Geoorde zuring (*Rumex thyrsoiflorus*) en Zeepkruid (*Saponaria officinalis*). De begroeiingen behoren tot het Bromo inermis-Eryngietum of ruige vormen van het Medicagini-Avenetum pubescentis. Geheel anders is de situatie op dijken, die over grote afstranden begroeid zijn met Glanshaverbegroeiingen van het Arrhenatherion elatioris, en op een enkele plek de allermooiste stroomdalvegetatie dragen. De Bijlanddijk bij Tolkamer aan de noordzijde van de rivier spant in deze de kroon met soorten als Grote centaurie (*Centaurea scabiosa*), Veldsalie (*Salvia pratensis*), Walstrobremraap (*Orobancha caryophyllacea*), Geoorde zuring, Kleine ruit (*Thalictrum minus*) en Brede ereprijs (*Veronica austriaca* subsp. *teucrium*). In samenhang met de voedselrijkdom en de zandigheid van het substraat maakt de vegetatie deel uit van het Arrhenatheretum (subassociatie medicaginetosum falcatae; H6510) dan wel van het Medicagini-Avenetum (subassociatie arrhenatheretosum; H6120).

De vogelbevolking van de Gelderse Poort is met recht nog steeds vermaard om de grote aantallen moerasvogels die er broeden. Een aantal rietbewoners als Woudaap, Roerdomp en Grote karekiet is sterk afgenomen, van tientallen paren enige decennia geleden tot slechts enkele paren in deze eeuw. Zwarte stern en Dodaars zijn echter nog steeds talrijk en Grauwe gans, Blauwborst en Aalscholver zijn sterk toegenomen. Ook voor de Buidelmees is het een belangrijk broedgebied. Op zandige plekken in de nabijheid van water broeden veel kleine plevieren en soms zelfs een Bontbekplevier, Kluut of Oeverloper. In de winter en tijdens de trektijd bezoeken duizenden ganzen, eenden en steltlopers de Gelderse Poort. Vooral Kolgans, Grauwe gans, Smient, Wintertaling, Kievit, Grutto en Wulp verblijven dan in grote groepen in de uiterwaarden. De natuurontwikkeling in de Gelderse Poort heeft onder meer geleid tot een opmerkelijk herstel van de insectenfauna, die hiervoor al bij de bespreking van de zachthoutoibossen aan de orde kwam. Dit is te danken aan de terugkeer van geschikte biotopen, in combinatie met de warme zomers van de laatste jaren, de verbeterde kwaliteit van het rivierwater en de jaarrondbegrazing. Ronduit spectaculair is de toename van het aantal libellen, terwijl bijvoorbeeld van een diergroep als de sprinkhanen de aantallen individuen enorm zijn toegenomen. Wat de libellen betreft zijn sinds het begin van de natuurontwikkeling in 1990 in de Gelderse Poort in totaal 40 soorten waargenomen, waarvan 36 zich in het gebied voortplanten. Dit is ongeveer 60 % van alle inheemse soorten. De Gelderse poort behoort daarmee tot de rijkste libellengebieden van Nederland. Onder hen bevinden zich Rivierrombout (*Gomphus flavipes*), Beekrombout (*Gomphus vulgatissimus*), Bruine

korenrombout (*Libellula fulva*), Glassnijder (*Brachytron pratense*) en Vroege glazenmaker (*Aeshna isosceles*). De beide eerstgenoemde soorten zijn stroomminnend, de andere zijn afhankelijk van verlandingsgemeenschappen en worden doorgaans geassocieerd met laagveengebieden. De Rivierrombout, een libel van de Annex IV van de Habitat-richtlijn, is haar snelle opmars in het Nederlandse gebied van de grote rivieren in de Gelderse Poort begonnen (eerste waarnemingen in 1996 en 1998). De nabije toekomst moet uitwijzen of zeldzame vogels als Boomvalk, Zwarte stern en Grauwe klauwier weten te profiteren van de toename aan geschikte prooidieren.

In de Rijnstrangen, die een groot, laagdynamisch moeras vormen in een stelsel van oude rivierlopen, is het beleid gericht op het herstel van rietmoeras in de onbekade terreinen langs de oude rivierlopen en op handhaving van de bekende polders als landbouwgebied met foeragerende ganzen. De waterstanden worden sterk gereguleerd om wateroverlast voor stedelijk gebied en landbouw te vermijden en tegelijkertijd het gebied voldoende nat te houden ten behoeve van waterriet en moerasvogels. Bij hoge rivierafvoeren zou het gebied vanuit het gemaal Kandia aan de benedenstroomse zijde kunnen onderlopen, bij lage rivierafvoeren zouden de strangen snel droogvallen, omdat het zomerbed van de rivier de laatste eeuw sterk ingesneden is.